

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK MEĐUNARODNI ODNOSI I DIPLOMATIJA

„Mediji i popularna geopolitika: studija slučaja Al Jazeera“

-master rad-

Kandidat

Memija Haris

Broj indeksa: 984/II-PIR

Mentor

Prof. Dr. Sead Turčalo

Sarajevo, decembar 2020.

SADRŽAJ

Lista skraćenica.....	3
Uvod.....	7
I. Teorijsko-metodološki okvir.....	9
1. Teorijske osnove rada.....	9
2. Problem istraživanja.....	10
3. Predmet istraživanja.....	10
4. Ciljevi istraživanja.....	11
5. Hipotetički okvir.....	11
6. Način istraživanja.....	12
7. Vremensko i prostorno određivanje istraživanje.....	12
II. Šta je moć.....	13
1. Tvrda moć.....	15
2. Meka moć.....	17
3. Pametna moć.....	22
III. Vanjska politika Države Katar.....	26
Uvod.....	27
1. Katarski politički sistem.....	31
2. Pametna ulaganja i uspješne diplomacije.....	38
3. Kontroverze o Kataru.....	53
IV. Al Jazeera, studija slučaja.....	57
1. Mediji i geopolitika.....	57
2. Šta je Al Jazeera?.....	61
3. Al Jazeera efekt.....	75

Zaključak

Razgovori s relevantnim izvorima

Bibliografija

Internet

Lista skraćenica

AIBA - Association Internationale de Boxe Amateur (franc.)

AJ – Al Jazeera

AJB – Al Jazeera Balkans

AFP – Agency France-Presse

AJE – Al Jazeera English

ANOC - Association of National Olympic Committees

AP – Associated Press

BDP – bruto domaći proizvod

BiH – Bosna i Hercegovina

ca. – circa (lat.) – oko, od prilike

CIA – Central Intelligence Agency (eng.), državna obavještajna agencija SAD

de iure (lat.) – zasnovan na zakonu

de facto (lat.) – činjenično, u praksi

eng. – engleski, na engleskom jeziku

FIFA - Fédération Internationale de Football Association (franc.)

FINA - Fédération Internationale de Natation Amateur (franc.)

franc. – francuski, na francuskom jeziku

g. – godina, godine

GCC – Gulf Cooperation Council (eng.) – Savjet za saradnju u Zaljevu

GIZ – (njem. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit), Njemačko društvo za međunarodnu saradnju

GO – vladina organizacija (eng. government organisation)

grč. – grčki

IAAF – International Amateur Athletic Federation (franc.)

ibid – ibidem (lat.) – na istom mjestu

IJF – International Judo Federation (eng.)

IOM – International Organisation for Migration

IPI - International Press Institute

KAHRAMAA - Qatar General Electricity & Water Corporation (eng.)

Katar – Država Katar

KGB - Komitet državne sigurnosti (rus. КГБ - Комитет Государственной Безопасности), krovna organizacija koja je služila kao sigurnosna agencija, tajna policija i obavještajna agencija od 1954. do 1991. u Sovjetskom Savezu.

Kina – Narodna republika Kina, ili NR Kina

kin. - kineski

KSA – Kraljevina Saudijske Arabije

lat. – latinski

npr. – na primjer

MENA (region) – Middle East and North Africa

NGO – nevladina organizacija (eng. non government organisation)

N.J.E. – Njegova ekselencija

njem. - njemački

NSA - US National Security Agency

OPEC - Organizacija zemalja izvoznica nafte (eng. Organization of the Petroleum Exporting Countries)

PPP - purchasing power parity, tj. paritet kupovne moći

QF - Qatar Foundation for Education, Science and Community Development (eng.)

QOC – Qatar Olympic Committee

QR – katarski rijal, 1 USD = 0,27 QR

RFE – Radio Free Europe

rus. – ruski

SAD – Sjedinjene Američke Države

SFF – Sarajevo Film Festival

sl. – slično

Turska – Republika Turska

UAE – Ujedinjeni Arapski Emirati

UK – United Kingdom, Britanija, Engleska

UN – United Nations (eng.)

UNCTAD - United Nations Conference on Trade and Development (eng.)

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (eng.)

UNDP – United Nations Development Programme (eng.)

UNICEF - United Nations International Children's Emergency Fund (eng.)

UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugees (eng.)

USD – američki dolar

USAID – američka državna agencija za internacionalnu pomoć (eng. United States Agency for International Development)

WMS - World Media Summit

WTO – World Trade Organisation (eng.)

Xinhua – Xinhua News Agency (Xinhua kin. Nova Kina, News Agency eng. novinska agencija)

Zaljev – Arapski Zaljev (sinonim - Persijski Zaljev)

Zaljevske zemlje – arapske zemlje u Zaljevu (KSA, Oman, UAE, Kuvajt, Katar i Bahrein)

Uvod

Razvoj tehnologija, novi načini komuniciranja, konzumiranje vijesti u real-time modu, mnogobrojne nepredvidive stvari, itd, su novosti s kojima se građani Zemlje neprestano suočavaju. Mediji svoje konzumente svakodnevno bombarduju ogromnom količinom vijesti.

Dodatno, na vrlo živu geopolitičku scenu, pandemija virusa COVID-19 je uzdrmala svijet. Nameće se „novo normalno“ vrijeme koje je u suprotnosti sa svojim nazivom. Ljudi su zbumjeni. Od šume vijesti se ne vidi zdravo stablo činjenica. Mediji bruje na sve strane. Biti medijski pismen je danas teško, ali neophodno zbog očuvanja svog mentalnog zdravlja. Također važna aktuelnost je populizam u retorici, koji nažalost ima jedan trend rasta u većini zemalja. Svjedočimo tome od regije Balkana, pa i do velikih i najmoćnijih država. Političari su sve više postaju oportunisti koji se ne ustručavaju koristiti populističku retoriku za svoju korist i na taj način jačaju retrogradne procese.

Medijski biznis nije više rentabilan, niti su mediji slobodni. Pa kakva je onda materijalna korist od njih i čemu njihova svrha ako građani ne mogu dobiti objektivnu informaciju?

Prvo, direktna zarada od prodaje vijesti više ne postoji. Vlasnici medija materijalizuju interes kroz količinu moći koju ostvaruju. Veći utjecaj na društvo znači „višu zaradu“.

Drugo, kada vidimo ko su vlasnici medija, onda nam je jasnije kakva je uređivačka politika.

Dok god je većina kozumenata vijesti (medijski) nepismena, uvijek će s takvom publikom lakše manipulisati vlasnici medija. Dakle, vladati.

Pojava Al Jazeere (AJ) ruši stereotipe i konkurentno nameće jedan viši standard u etici javne riječi. Počevši prvo izvještavati samo na arapskom jeziku, ubrzo je postala „jezik ulice u arapskom svijetu“. Osvojila je srca Arapa, ušla je u sve njihove kuće.

Poslije toga AJ se širi, internacionalizuje posao sa osnivanjem kanala Al Jazeera English i paralelno razvija svoju web platformu. Svoju eksploziju je doživjela 2001. godine kao jedina

medijska kuća koja je dobijala vijesti direktno od Osame Bin Laden. Od tog trenutka AJ svi spominju, ona postaje svjetski hit. Ustvari, splet sretnih okolnosti po AJ je bio što je prilikom američke invazije na Afganistan, ona bila jedina TV kuća koja je ostala prisutna u Kabulu.

I sljedeća važna stvar za uvod ovog rada je kratki presjek o Državi Katar. To je jedna mala zemlja, površinski veća od Kosova i manja od Crne Gore, ali koja po svojoj ekonomiji i de facto vanjskoj politici zauzima visoko mjesto na globalnoj sceni. Uoči svoje neovisnosti 1971. godine, od britanskog protektorata, vladar Hamed Al Tani donosi jednu od prvih hrabrih i pametnih odluka. Naime, sticanjem svoje nezavisnosti, Katar se odlučuje ne pridruživanjem Ujedinjenim Arapskim Emiratima, odabравši umjesto toga potpunu neovisnost. U to doba, ekonomija im se bazirala na ribarstvu i oskudnom vađenju bisera s morskog dna. Od jedne siromašne države, Katar izrasta do danas u najbogatiju zemlju na svijetu po svom BDP per capita od ca. 130.000 \$.

Osim velike proizvodnje i izvoza zemnog gasa, za razliku od svojih susjeda iz Zaljeva, imaju razvijenu strategiju razvoja koja se počinje odvijati od 1990. pa nadalje. Danas svjedočimo jednu moćnu ekonomiju koja se ogleda kroz jaku petrohemiju industriju i njenih derivata, produkciju čelika i cementa, uspešan elitni i kulturni turizam, te bankarstvo s kojim prednjači u regiji Bliskog Istoka.

U nastavku ovog rada ćemo detaljnije razraditi navedene detalje iz uvoda.

Akcentat će biti na katarskoj mekoj moći i njegovoj proaktivnoj vanjskoj politici.

Dakako i o samoj AJ, kao nezaobilaznom akteru na svjetskoj sceni, koja je studija slučaja ove master teze.

I.

Teorijsko metodološki okvir

Teorijske osnove rada

Popularna geopolitika je jedan od načina na koji se proizvodi geopolitičko znanje. Ona tvrdi da geopolitičke ideje ne oblikuju samo država, intelektualne elite i političari. Umjesto toga, ona se također oblikuje i komunicira kroz popularnu kulturu i svakodnevnu praksu. Popularna kultura gradi zdravorazumno razumijevanje svjetske politike korištenjem filmova, knjiga, časopisa, medijskih informacija, itd. U bliskoj vezi sa konceptom popularne geopolitike je i meka moć ili meka sila, koja sličan instrumentarij koristi za promociju normi i vrijednosti kojima privlači i kooptira umjesto da se prinuda vrši kroz tvrdu moć kao recimo kroz nasilje ili kroz davanje novca kao načina ubjeđivanja.

Popularna geopolitika je neposredno vezana za proučavanje popularne kulture, načina na koji se svijet vizualizira u formama stripova, filmova, tv serija, karikatura, te koje se geopolitičke poruke komuniciraju na taj način. (Dodds, 2005; O'Tuathail, 1999). Ovaj aspekt geopolitičkog oblikovanja javne svijesti je bio zanemarivan u kritičkoj geopolitici. Do pojave knjige “Condensing the Cold War. Reader’s Digest and American Identity” (Sažimanje Hladnog rata. Skraćena verzija i američki identitet) autorice Joanne P. Sharp (2000) možemo govoriti o sporadičnom bavljenju utjecajem popularne kulture na visoku politiku kako se tretira vanjska i sigurnosna politika. U knjizi koja predstavlja praktično utemeljenje popularne geopolitike kao polja istraživanja kritičke geopolitike autorica istražuje utjecaj ovog Reader’s Digesta na kreiranje američke nacionalne svijesti, tj., način na koji su konstruirane geografske imaginacije o Sjedinjenim Američkim Državama i SSSR-u, uokviravajući svako slabljenje demokratskih SAD-a kao prostor za širenje totalitarnog komunizma. (Sharp, 2000)

Popularna geopolitika dovela je ne samo do širenja obuhvata kritičke geopolitike nego i do produbljivanja njenih nalaza o kreiranju geopolitičkih slika svijeta koje nisu isključivo diskurzivne prakse intelektualaca/stručnjaka državničkih vještina. Radi se o uzajamnoj reprodukciji popularne i praktične geopolitike. Pritom se popularna geopolitika ne ograničava samo na tradicionalne

elektronske i printane medije koji pod utjecajem praktičara geopolitike mogu postati strogo kontrolirani hijerarhijski kanali dovođenja vijesti do konzumenta. Ona se usmjerava i na različite online medije poput blogova, ali i popularne video igrice.

Popularne forme kulture poput video igrica doprinose da vođenje ratova postane bliže općoj javnosti jer scenarije rata donosi u dnevne sobe čineći ga prihvatljivom formom ponašanja. Pritom se radi o krajnje selektivnom izboru scenarija koji odslikavaju samo jednu stranu ratovanja, a "ikonografija uspjeha je urezana u narative koji strukturiraju identitet koji igraju simulaciju" (O'Tuathail i Dalby, 1998:13).

Problem istraživanja

Meka moć je mogućnost da se oblikuje preferencija drugih kroz privlačnost ili priziv. Jedna od važnih odlika meke moći je ta da nije prisilna; da je moć kroz meku moć kulture, političkih pogleda, i vanjske politike. U zadnje vrijeme ovaj pojam se također koristio za one kampanje u kojima se utječe na društveno i javno mnjenje neke zemlje kroz "zaobilazne puteve" i lobiranje preko jakih političkih i nepolitičkih udruga. Pojam meke moći u optičaj je uveo Joseph Nye u kasnim 1980-tim. Kasnije 2012. godine, Nye je dodatno pojasnio da je najveća odlika meke moći: "propaganda bez propagande", jer prema Nyu u informacijskom dobu najveća vrijednost stoji u vjerodostojnosti informacija.

Predmet istraživanja

Veze ova dva koncepta i njihovo projiciranje kroz medije ćemo istražiti na primjeru katarske televizije Al Jazeera (AJ) sa sjedištem u Dohi, koja je izrasla u globalni brend. Započela je rad u

novembru 1996. godine. Smatra se najvećom arapskom televizijskom kućom i najvećom protutežom američkom CNN-u. Ima više razdijeljenih kanala sa različitom tematikom, ali je izvorni program namijenjen vijestima. Programi se emitiraju neprekidno preko satelita ARABSAT. AJ ima preko 1000 novinara širom svijeta u 80 biroa. Generalni direktor AJ od početka je od njenog osnivanja Hamad bin Thamer al-Thani, dotadašnji zamjenik katarskog ministra informisanja.

Na osnovu iznesenog u prethodnim paragrafima kao ključni problem istraživanja pozicionirali smo manifestaciju popularne geopolitike u medijskom prostoru na primjeru Al Jazeera-e.

Ciljevi istraživanja

Naučni cilj je u dokazivanju primjene popularne geopolitike u slučaju Države Katar, s akcentom primjene meke moći putem AJ. Osim AJ, Katar kombinuje različite vidove diplomacije, kojima ćemo pristupiti analitički.

Društveni cilj je sagledavanje u kojoj mjeri razumijevanje, složenost i raznovrsnost vanjske politike jedne male zemlje može poslužiti kao kreativni primjer u boljem razumijevanju međunarodnih odnosa.

Hipotetički okvir

Generalna hipoteza ovog rada glasi: AJ uspješno koristi kombinaciju meke i pametne moći u kreiranju popularnih geopolitičkih sadržaja.

Ova generalna hipoteza je osnažena sa sljedećim pomoćnim hipotezama:

1. U suvremenim međunarodnim odnosima, male i mikro države se oslanjaju na meku i pametnu moć kao supstituciju tvrde moći.

2. Katar je kao mikro država kroz kombinaciju ulaganja i diplomacije zasnovane na mekoj moći prevazišla uticaje susjednih država.

Način istraživanja

U ovoj tezi istraživanje je bazirano metodom prikupljanja dokumenata, historijskom analizom, sintezom dostupne literature, objavljenim vijestima, te putem intervjua s relevantnim izvorima.

Također će obuhvatiti sljedeće metode: analiza sadržaja, metoda deskripcije, metoda deskriptivne analize, i komparativna metoda.

Vremensko i prostorno određenje predmeta istraživanja

Konkretno se istražuje geografski i geoekonomski prostor Bliskog Istoka i Balkana i vanjske politike Katara u periodu od kraja 20. vijeka do danas. Također, obradit ćemo razvoj AJ od njenog osnivanja do danas, obuhvatajući sve prostore na kojima je djelovala ta medijska mreža.

II.

Šta je moć?

Za pojam koji se tako često koristi, "moć" je začuđujuće neuhvatljiva i teško ju je odmjeriti.

Joseph S. Nye

Po najkraćoj definiciji, moć je sposobnost ili snaga, pojedinca ili skupine, da utiče na događaje i odnose u zajednici uprkos otporu.

„Neki definišu moć kao sposobnost da se proizvede promjena ili da joj se odupre. Drugi kažu da je to sposobnost da se dobije ono što se želi.“ (Boulding, 1989: 15)

Nye (2012: 22) misli da ovakva „široka definicija uključuje moć nad prirodom kao i na nad drugim ljudima“, smatrajući je nepreciznom u politološkom smislu, nadograđuje je ovom: „Moć je sposobnost da se nešto učini i da se u društvenim situacijama proizvede učinak na druge kako bi se izazvao željeni ishod“.

Da li je riječ o moći, ili o utjecaju? Ili su to sinonimi? Sigurno je da su to jasni pojmovi, pa se možemo složiti da su pojmi slični i da ih razumijemo šta znače.

Moć (grč. dynamis; lat. potentia, potestas) je popularan pojam u društvenim naukama i definira se na različite načine. No, mi ćemo se fokusirati na pitanje moći u politološkom smislu, dakle prema moći država, kako se moći država međusobno manifestuju i na koje načine.

U ovom teorijskom poglavlju, središnji dio istraživanja je meka moć. Ali, da bismo je bolje razumjeli, komparativnosti radi, analizirati ćemo također tvrdu i pametnu moć.

O moći u dvadeset prvom vijeku, Nye (2012: 3) kaže da "moć uvijek zavisi od konteksta" i navodi potom obrazac po kojem definiše sadašnje stanje raspodjele moći:

"Danas je moć u svijetu raspodjeljena po obrascu koji podsjeća na složenu trodimenzionalnu šahovsku igru. Na gornjoj šahovskoj tabli, vojna moć je mahom unipolarna i SAD će po svojoj prilici zadržati prvenstvo u doglednom periodu. Ali na srednjoj šahovskoj tabli, ekonomski moć je već više od jedne decenije multipolarna, uključujući SAD, Evropu, Japan i Kinu kao glavne

igrače, i ostale koji postaju sve značajniji. Evropska ekonomija je veća od američke. Donja šahovska ploča je područje prekograničnih međunarodnih odnosa koji su izvan kontrole vlade i uključuju raznovrsne nedržavne aktere poput, s jedne strane, bankara koji elektronskim putem šalju svote veće od državnih budžeta nekih zemalja, a s druge teroriste koji prenose oružje ili hakere koji prijete cyber-sigurnosti. Ova šahovska ploča također uključuje nove transnacionalne izazove poput pandemija i klimatskih promjena. [...] U ovom vijeku događaju se dvije velike promjene moći: tranzicija moći između država i rasipanje moći koja prelazi s država na nedržavne aktere. [...]” (Ibid)

Rasipanje moći na nedržavne aktere, ili jednostavno odliv stečene moći u „druge ruke“, predstavlja jedan izazov za velike sile kako da očuvaju moć. S tim izazovom u vezi, otvara se potreba za novom dimenzijom u djelovanju očuvanja moći, a to je umrežavanje.

Konkretno za SAD, Nye (2012: 15) govori kako „moć postaje igra pozitivnog zbira“:

„Nije dovoljno razmišljati o moći nad drugima. Moramo razmišljati o moći za postizanje ciljeva koja podrazumjeva moć zajedno s drugima. Po mnogim transnacionalnim pitanjima, osnaživanje drugih može nam pomoći da ostvarimo sopstvene ciljeve. U ovom svijetu mreže i povezanost postaju važan izvor relevantne moći.“ (Ibid)

Dakle, iako potencija jedne države u resursima njene moći jesu stanovništvo, teritorija, ekomska i vojna sila, obrazovanost društva, kulturno naslijeđe, prirodna bogatstva, itd, to ne garantuje konstantnu moć tog društva na svjetskom nivou. Globalno tržište postaje sve življe, promjene i nova pravila se sve brže mijenjaju. Interesi su toliko isprepleteni, da je nemoguće danas biti jak a sam. Nivo njegovanja komunikacije je recipročan civilizacijskom razvoju. Mreže i povezanost znatno utiču u efektivnoj realizaciji moći. Onda se možemo pitati za širu diplomatsku aktivnost jedne strane, da ako nije proaktivna, koja je onda njena svrha u očuvanju utjecaja?

Osim razlikovanja između relacione i definicije moći zasnovane na resursima, korisno je raspoznati tri različita aspekta relacione moći: komandovanje promjenama, kontrola aktuelnih tema i uspostavljanje preferencija.

Nye (2012: 32) je definisao navedena tri aspekta relacione moći kroz tri lica:

„Prvo lice: A prijeti ili nagrađuje kako bi promjenio ponašanje B protivno početnim preferencijama i strategijama B. Akter B to zna i osjeća dejstvo moći aktera A.

Drugo lice: A kontroliše dnevni red djelovanja na način koji ograničava izbor strategija koji B ima na raspolaganju. B može ali ne mora to znati ili biti svjestan namjera koje ima A.

Treće lice: A pomaže da se formiraju i uobliče osnovna vjerovanja, opažanja i preferencije aktera B. Malo je vjerovatno da će B biti svjestan toga ili shvatiti učinak moći koji ima A.“

Možemo reći da je gradacija moći od prvog do trećeg lica od tvrđeg ka mekšem. Ili od javnog, skrivenog do nevidljivog lica moći, u zavisnosti od toga koliko je meti teško da otkrije ove izvori moći.

Prvo lice je tvrda sila, komandovanje promjenama. Željenom ishodu se ide putem prisile i isplate. A, kooptivna moć drugog i trećeg lica je istančanja, stoga i manje vidljiva. Ona je „desna ruka“ mekoj moći, kooptivne metode postavljanja dnevnog reda, razgovora i ubjeđivanja sigurno da izgledaju privlačnija.

Tvrda moć

Tvrda moć je pojam za korištenje prijetnji, sankcija, vojne i ekomske sile kao način da se utječe na ponašanje ili na korist nekog političkog tijela. Ova vrsta političke sile je agresivna vrsta utjecanja i najdjelotvornja kada se nametne od ekonomski i vojno moćnog političkog tijela na drugo političko tijelo koje ima manju vojnu ili ekonomsku moć.

Dakle, tvrda moć je sila koja gura, naređuje, nameće...

Vojni potencijal je kičma tvrde moći. Kad zatreba, itekako može biti korisna u svojoj punoj upotrebi. Ali i bez borbenih dejstava, vojna sila se može demonstrirati kroz npr. vojne vježbe. Samo premještanje vojnih resursa, s jedne tačku na drugu, bliže onom prema kome „treba pokazati zube“ predstavlja prijetnju. Također, posjete vojne delegacije predstavljaju podršku jednoj strani, ili ta bilateralna vojna saradnja treba biti prijetnja trećoj strani. Vojna moć predstavlja snagu u punom smislu i itekako je važna komponenta u ukupnoj moći jedne zemlje. Iako se nuklearno oružje nikada više nije koristilo poslije Hirošime i Nagasakija, ono i danas predstavlja veliku snagu države koja je posjeduje. Da bi to najbrže dokazali, uzmimo primjer jedne od najsironašnjih

zemalja na svijetu, Sjeverne Koreje, koliku pregovaračku moć ima zbog samo svojih prijetnji nuklearnim naoružanjem. Pa čak i ona zemlja koja nema takvo oružje, a teži da razvije civilnu nuklearnu tehnologiju, kao što je slučaj s Iranom, dobija na snazi svoje pregovaračke pozicije.

Pametnim korištenjem vojne snage, može se mnogo više uraditi, tj. imati dugoročniju korist. Pogledajmo primjer NR Kine kako je svojim brzim vojnim intervencijama u pomoći Pakistanu poslije nekoliko razornih zemljetrosa pomogla lokalnom stanovništvu krajem prošlog i početkom ovog stoljeća. Mnogo je ovakvih primjera u kojima jedna strana koristi svoju tvrdnu silu u humanitarne svrhe da bi je konvergirala u atraktivniju meku moć. Vojska ima bolju organizaciju i prednost bržeg djelovanja od civilnih organizacija, tako da može efikasnije pogoditi momentum u humanitarnoj pomoći drugim stranama. Sjetimo se kako su SAD prve reagovale sa svojim vojnim kapacitetima u dostavi hitne medicinske pomoći za BiH, 23. marta 2020, početkom pandemije COVID-19 virusa. Ili kada je američka ratna mornarica promtno reagovala u pomoći Indoneziji poslije razornog cunamija iz 2004.g. Nikada se ne zaboravlja onome ko je prvi prišao da pomogne. Za građenje dobrih međunarodnih odnosa je važniji trenutak reakcije, nego količina pomoći koja se dostavi. S malom digresijom na temu tvrde moći, ali radi spominjanja važnosti momentuma u djelovanju, pogledajmo slučaj dostave katarske medicinske pomoći u BiH u borbi protiv pandemije virusa COVID-19. Splet okolnosti oko dolaska te pomoći 19. maja 2020.g. je interesantan zbog ove dvije stvari: Katar je prva arapska zemlja koja je dostavila pomoć za BiH i to s Dreamliner Boeing 787 avionom Qatar Airwaysa koji je najveći civilni avion koji je ikada sletio na sarajevski aerodrom. (Klix, 2020, Avion koji je promijenio zrakoplovnu industriju stiže u Sarajevo sa 10 tona katarske pomoći, datum pristupa 19.05.20.) Podsjetimo i na okolnosti brojnih objavljenih vijesti, koje su prethodile toj pomoći, u kojima su se mnogi zvaničnici i analitičari pitali i kritikovali, kao npr. „gdje je sad ta pomoć bratskih i bogatih arapskih zemalja kada nam treba konkretno pomoći“, pa čak i „... da je reisu-l-ulema Husein ef. Kavazović posljednjih dana primio nekoliko upita članova Zajednice, kao i bh. medija, tražeći od njega stav ili objašnjenje činjenice da su Ujedinjeni Arapski Emirati poslali pomoć u borbi protiv koronavirusa u susjednu Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru, ali ne i u Bosnu i Hercegovinu.“ (Internet, Nedjelja, 2020, Zašto su zapravo braća zaboravila braću?!, datum pristupa 11.09.20.) I za kraj ove digresije, katarska pomoć za BiH je zasjenila pomoć UAE, iako je došla samo dva dana ranije, sa slično velikim avionom i uprkos vrijednosti koja tri puta manja od pomoći UAE.

Da ne idemo dublje u prošlost, jer je isto tako, ako ne i rigidnije, uzmimo sredinu dvadesetog vijeka za vremenski okvir. Tada je primarna moć jedne države bila njena tvrda moć i koliko su bili jaki njeni saveznici u tom vojno-ekonomskom smislu. I danas je tvrda moć jedan od glavnih faktora za moćnu državu, ali je kontekst drugačiji. U prošlosti kada je sila vodila glavnu riječ, sada upotreba sirove snage se ne može odjednom (is)koristiti. Igra više nije samo crno-bijelo, aktera je mnogo više, interesi su povezani, ljudski život je mnogo skuplji i potezi se vuku u strateškom smislu. Tvrda sila prolazi iz komandnog u fazu kooptivnog, iz prijetnje u pomoć. Takva tranzicija tvrde sile, iako je nastup promijenila, i dalje ne gubi na svojoj silovitosti. Svjedoci smo i jednog i drugog, vojske i ekonomije nemaju agresivno lice kao prije samo nekoliko desetljeća, a s druge strane njihovi resursi nezaustavljivo se razvijaju i rastu.

Nažalost, izgleda da ne vidimo nijedan evolutivni pomak u čovječanstvu da će se tvrda sila ikada skloniti sa globalne scene.

Meka moć

Meka moć je ples koji zahtjeva partnere.

Joseph S. Nye

Tvorac koncepta meke moći je Joseph S. Nye, istaknuti američki profesor i jedan od najvažnijih angažiranih stručnjaka u američkoj vlasti. Još od 1965.g. objavljuje knjige koje su uticale na američku (vanjsku) politiku, te uopšte na globalnu scenu u teoriji i praksi.

Podsjetimo, meka moć ili meka sila je mogućnost da se privlači i kooptira umjesto da se prinuda vrši kroz tvrdnu moć kao recimo kroz nasilje ili kroz davanje, tj. uskraćivanje, novca kao načina ubjedivanja. Meka moć je mogućnost da se oblikuje preferencija drugih kroz privlačnost ili priziv. Jedna od važnih odlika meke moći je ta da nije prisilna; da se istinska moć može ogledati i kroz meku moć kulture, političkih pogleda, i vanjske politike. Meka moć privlači, tvrda moć gura.

U zadnje vrijeme ovaj pojam se također koristio za one kampanje u kojima se utječe na društveno i javno mijenje neke zemlje kroz "zaobilazne puteve" i lobiranje preko jakih političkih i nepolitičkih udruženja. Nye kaže da je najveća odlika meke moći: "propaganda bez propagande" (2012: 110), jer prema njemu „u informacijskom dobu najveća vrijednost stoji u vjerodostojnosti infomacijama" (ibid).

Mogli bi onda reći da je najbolja propaganda kada mislimo da nije propaganda.

Izvori meke moći potiču iz tri resursa: "Njena kultura (tamo gdje je privlačna za druge), njenim političkim vrijednostima (kad ih se pridržava kod kuće i u inostranstvu) i njenim spoljnim politikama (kad ih drugi vide kao legitimne i kao nosioce moralnog autoriteta)." (Nye, 2012: 111)

Uslovi u zgradama suštinski objašnjavaju zašto i kako mogu privlačiti ova tri pojma. Najefektivnija meka moć će se ostvariti u kombinaciji sva tri resursa.

Kultura je vrlo širok pojam.

„Kultura je obrazac društvenih ponašanja kroz koje grupe prenose znanja i vrijednosti, a postoji na različitim nivoima.“ (Nye, 2012: 111)

Kao što kaže Nye „postoji bezmalo definicija moći, kao i kulture“, pa spomenimo i još jednu od Clifforda Geertza koji kulturu slično opisuje kao „istorijski prenosiv obrazac značenja oličen u simbolima, sistem naslijedenih predstava izraženih simbolima kroz koje ljudi komuniciraju, održavaju i razvijaju svoje znanje o životu i odnos prema njemu“. (Geertz, 1973: 89)

Možemo dalje novoditi mnoge definicije, citirati naučnike iz društvenih oblasti, ali šta ustvari kultura, i njeni potencijali, u kontekstu današnje meke moći? Da li je to atraktivna egzotičnost drugih naroda i njihovih običaja? U ljudskoj prirodi s jedne strane postoji privlačnost u različitosti, a s druge strane znamo da je čovjek neprijatelj svemu onome o čemu ne zna ništa. Primarna privlačnost različitog i razbijanje fobije o istom, pomiruju razne NGO, kulturna društva, vladine i sve druge organizacije, itd., putem društvenih događaja, promocija, izložbi, edukacija, medijskih događaja i sl. Taj zamaskirani rad iza scene, jer uglavnom se govori o NGO – a radi se o itekako GO, ili o organizacijama neovisno osnovanim de iure u stranim zemljama – a de facto ideološko i materijalno ovisnim o matičnim zemljama, čine mnoge nama poznate organizacije po cijelom svijetu u namjeri propagiranja svojih kultura, u najširem smislu te riječi. Uglavnom su to konstantni kursevi jezika iz govornog područja zemlje osnivača, a još su atraktivniji kada su, a

većinom jesu, besplatni. Jezik se ne može naučiti bez da se uči o kulturi naroda koji ga govori, jer tu su narodne poslovice, idiomi, izuzeci i sl. Ljudi koji se upoznaju s tuđom kulturom, logično je da promjene pozitivno svoj sentiment u korist te nove kulture s kojom se upoznavaju.

Neposredni kulturni kontakti mogu biti značajni u širenju meke moći. Razmjene studenata, turizam, sportske aktivnosti, bilo po kojem osnovu malo duže provedeno vrijeme u drugoj zemlji može uticati na obje strane. Studenti, djeca državnih zvaničnika, koji studiraju u inostranstvu, mogu preko roditelja uticati na promjene u svojoj zemlji. Države s bogatim kulturnim naslijeđem i(li) s atraktivnim turističkim destinacijama imaju veliki potencijal meke moći. Gradovi koji su nezaobilazne turističke destinacije, ili mjesta s poznatim kulturnim dešavanjima, sportskim manifesticijama, itd, sve su to bogatstva koja privlače turiste.

Ne možemo zaobići fenomen možda najveće ostvarene meke moći u istoriji čovječanstva. Američki filmovi su za SAD učinili više za američku sliku u očima drugih, nego sva njihova diplomacija, ekonomija i vojska zajedno tokom druge polovine prošlog stoljeća. Pa pogledajmo period hladnog rata, kada nije bilo protoka ljudi između istočnog i zapadnog bloka, ali su američki filmovi dolazili do druge strane. Današnji predsjednik Rusije je tada bio pripadnik ruske službe KGB. Da li bi on pristao, ili bi imao toliko vremena da posveti Oliveru Stoneu 2016-2017.g. da nije gledao američke filmove? U to se možemo uvjeriti kroz sadržaj dokumentarnog filma Interview with Putin (Internet, www.sff.ba, Počasno srce Sarajeva 23. SFF, datum pristupa 22.09.20), a sam autor, Oliver Stone, je i potvrđio gore navedeno tokom druženja s talentovanim filmskim radnicima na svom Masterclassu u Narodnom pozorištu, u augustu 2017.g. (Internet, Klix, Peti dan SFF-a "Kafa sa..." ekipom filma "Žaba" i predavanje Olivera Stonea, datum pristupa 22.09.20)

Američka industrija svijesti zauzima preko $\frac{3}{4}$ globalne industrije svijesti, a njena kičma je Hollywood. Putem filmske naracije, američka kultura je ušla u gotovo sve domove na Zemlji, osim u Kini i Sjevernoj Koreji.

Napomenimo, da npr. sadržaj američkih filmova nije uvijek glatko prihvaćen u određenim regijama svijeta. Kao recimo u islamskim zemljama, konzumenti američkih filmova doživljavaju kulturološki šok gledajući, po njihovom standardu neprimjerne sadržaje, konzumiranje alkohola, ljubavne scene, itd, koje su neizbjegne za većinu igranih filmova hollywoodske produkcije. No, uprkos tome, u istim tim kulturološkim različitim zemljama sa SAD, američki filmovi su pljenili

publiku sa kvalitetnom produkcijom i prikazivanjem lagodnog života, sa naravno neizbjegnim happy endom kao optimističnom porukom na kraju. Dakle, i pored nekih povremenih scena tokom kojih bi možda gledaoci okrenuli glavu na stranu, ne bi prestali gledati jer američki filmovi su imali neodoljiv magnet kroz dobru glumu, zgodne glumce, napetu dramaturgiju i sl. Ta vrhunska svjetska produkcija je okupljala najbolje filmadžije, koje su svojim konzumentima kroz formu sedme umjetnosti pružale najbolje scenarije, režije, fotografiju, montažu, scenografiju, kostimografiju, koreografiju i ostale filmske efekte.

Film je bio jaka ruka meke moći. I danas je, samo što zahvaljujući internetu, sada mediji zauzimaju sve jaču poziciju.

Poslije Drugog svjetskog rata, ambasade su bila više legalna špijunska gnijezda, a u današnjem kontekstu su ambasadori većinom promotori svojih zemalja kojima je glavni posao da poboljšaju imidž svoje države kod stanovnika zemlje domaćina. Gotovo da nema ambasada od vodećih zemalja, a da ih ne prati u istoj prijestolnici i neka njihova organizacija, kao američka i USAID, kineska i Konfučijev institut, engleska i British Council, francuska i kulturni centar André Malraux, njemačka i Goethe institut, itd. Dodajmo razna udruženja "te-i-te-zemlje sa zemljom domaćinom", pa i na sličan način kulturna, sportska, vjerska, folklorna i ina slična "bilateralna" udruženja. Ne zaboravimo medijski uticaj s kojim zemlje osnivači (tih medija) znatno utiču na svijest stanovnika u drugim zemljama, a pogotovo gdje su osnovali svoja predstavništva ili imaju ekspoziture unutar lokalnih medija. To su nama dobro poznate agencijске i medijske kuće AP, AFP, Reuters, Xinhua, BBC, CNN, AJ, AJE, AJB, Russia Today, RFE, itd. Jačina njihovog uticaja ovisi o tome da li lokalno stanovništvo ima, ili još bitnije (koliko) želi, pristup njihovom sadržaju.

Primjetna je konvergencija, da ne pretjeramo s terminom evolucija, tvrde sile u meku u diplomaciji. U prilog tome, nevest ćemo jednu anegdotu koju je autor ovog rada prvi put čuo od kineskog zvaničnika, tj. tadašnjeg direktora sarajevske Xinhue, Han Jianjuna, a poznat je kao diplomatski presedan. U vrijeme "željezne zavjese", podijeljenosti svijeta na Zapad i Istok, kada Zapadna Njemačka nije imala diplomatske odnose s Kinom, dovitljivi Kinezi su smislili plan. Uzimajući u obzir, da Zapad drži do medijskih sloboda, uputili su oficijelni zahtjev, iz Xinhue zapadno-njemačkim vlastima 1964.g., da u Bonnu kineska novinska agencija traži otvaranje svog predstavništva. Ako u Kini dan-danas postoje samo državni mediji, a sve njih je osnovala Xinhua, agencija koja je osnovana na isti datum kada i NR Kina (1.oktobra 1949.g.) i kojoj je također njen

osnivač Mao Tse Tung, zamislimo tek kontekst onog vremena. Nevjerovatno kako su Zapadni Nijemci sve to previdjeli i dozvolili Xinhua agenciji da otvari svoju kancelariju. Kinezi su zakupili malo veću kuću i poslali svoje zvaničnike da rade "novinarski" posao. Znakovit je epilog, naime, direktor Xinhua Wang Yutian u Bonnu je uspostavom diplomatskih odnosa između NR Kine i ZNjemačke 1974.g. preimenovan u kineskog ambasadora. U istoj kući u kojoj je bila Xinhua, Kinezi su otvorili ambasadu. (Internet, Wikipedia, List of ambassadors of China to Germany, datum pristupa 20.09.20.)

Drugi resurs meke moći neke zemlje su njene političke vrijednosti, tj. kad ih se pridržava kod kuće i u inostranstvu. A treći resurs je spoljna politika, tj. kako tu zemlju vide drugi kao legitimne i kao nosioce moralnog autoriteta.

Oba ova resursa imaju temelje u kredibilitetu, a on se vremenom teško stiče, a brzo se može izgubiti. Npr. licemjerne politike nekih zemalja mogu doprinijeti gubitku njene meke moći.

Objasnimo to s jednim svježim primjerom. Kineski sistem se od '80-tih godina do danas veoma trudi da osnaži svoju meku moć, pojam meke moći su uvrstili u svoju strategiju. Osnovali su stotine Konfučijevih instituta po svijetu, Xinhua po uzoru na AJ su napravili 24h TV program, kulturno-ekonomska strategija Novi put svile (Belt and Road) za mega euro-azijski kontinent, pa Inicijativa 17+1 za povezivanje pojasa evropskih zemalja (od Poljske na sjeveru do Grčke na jugu), na oba prošla kongresa komunističke partije Kine je predsjednik Xi Jinping spominjao važnost razvoja meke moći Kine, itd. Ali, samo jedna stvar u njihovoј politici je gotovo srozala sav teško izgrađeni imidž u svijetu, a to je odnos prema Ujgurima u provinciji Xinjiang. Nasuprot njima, za isti problem, SAD su kritikujući kineski odnos prema Ujgurima sa teškim povredama ljudskih prava, pojačali svoju meku moć u svijetu.

Na sličan način su SAD izgubile svoju meku moć sa invazijom na Irak, doduše i UK jer je tadašnji britanski premijer Tony Blair s velikim žarom tvrdio da Irak posjeduje (hemisko) oružje za masovna uništenja. Kada je otkriveno da je osnovni razlog agresije na Irak bila laž, Amerika i njena glavna saveznica Engleska su narušile svoj kredibilitet i oslabile svoju meku moć. Dodatno što ne ide u prilog SAD su objavljene scene zlostavljanja zatvorenika. Prije vojne akcije u Iraku, Njemačka, Francuska, Kanada i Novi Zeland su bili najglasniji protivnici invazije zbog

nepostojanja pouzdanih informacija o sakrivenom oružju za masovna uništenja, a kada je povrđena njihova skepsa, naravno da je takav stav i ojačao njihovu meku moć.

No, SAD su se ubrzo "iskupile" i vratile na scenu sa vojnom pomoći Haitiju 2010.g. poslije razornog zemljotresa koji je pogodio tu otočnu zemlju.

Winstonu Churchillu pripisuju da je rekao "Balkan proizvodi više historije nego što je može konzumirati". Uistinu, za ovaj dio geopolitičkog prostora su se uvijek nadmetala mnoga carstva i velike sile. U posljednjih par decenija svjedočimo nadmetanju SAD i Rusije, pa i odnedavno Turske i Kine, za regiju Balkana. Stičemo utisak da ni Amerika nije toliko jaka, a ni Rusija toliko slaba – pogotovo u svojim manipulacijama. U sljedećem primjeru se upravo vidi realno ostvarena ruska meka moć u Srbiji, tj. sva tri resursa njene meke moći. Poznato je da putem desetine udruženja, koja aktivno propagiraju proruske ciljeve, ne postoji dan da u medijskim izvještajima Rusija nije afirmativno spomenuta u Srbiji. Osim tih vijesti, uglavnom s neutemeljenim činjenicama, primjetan je ruski utjecaj putem izjava vladajućih političara, čak i u drugim zemljama kao u BiH i Hrvatskoj, dok je u Srbiji stanje da po tom pitanju nema dileme. I mediji, i sve političke pozicije, pa i građani u većini kada bi birali između Rusije i Amerike – deklarativno su svi za Rusiju. Međutim, migracija njihovog stanovništva u potrazi za boljim životom pokazuje suprotnu stvar. Realnost je da građani koji napuštaju Srbiju, odlaze u Ameriku i u zemlje koje su saveznici SAD. Gotovo нико ne ide u Rusiju da studira, radi ili da započne novi život. Čak i turisti iz Srbije radije idu u Tursku, nego u Rusiju.

Kredibilitet Rusije je upitan, resursi meke ruske moći su slabiji od napumpane retorike u javnom prostoru. A krajnji sud donose građani, tj. meta na koju cilja određena meka moć.

I da zaključimo, doktrina meke moći je kako osvojiti tuđa srca, kako privući druge na svoju stranu.

Pametna moć

"Pametna moć je kombinacija tvrde moći prisile i isplate s jedne strane i meke moći ubjeđivanja i privlačenja s druge." (Nye, 2012: 12)

Nye (2012: 42) je također definisao pametnu moć „kao sposobnost da se resursi tvrde i meke moći ukrštaju u djelotvorne strategije“. Pa zatim kaže „meka moć nije rješenje za sve probleme“.

Moramo sagledati kontekst iz kojeg govori Nye. On je Amerikanac. Nesumnjivo vrlo poštovan naučnik, što svjedoče mnoga njegova djela i angažmani, ali on definira (meku) moć kroz američku paradigmu. Pa ako možemo primjetiti, Nye definira pametnu moć kao ekvivalent uspješnosti meke moći. Da, iz perspektive najjače vojne sile, američka vojna pomoć drugim stranama može itekako pojačati svoju meku moć. A šta je npr. sa zemljama koje nemaju jaku vojsku? Njihova strategija, i u planiranju i u djelovanju, isključuje element vojne snage koja može doprinijeti mekoj moći. S druge strane, neki analitičari smatraju da su meka i pametna moć ustvari sinonimi. Također se spominje, da danas sve može predstavljati meku moć.

Kad nazovemo nešto „američkim“ to nam ne zvuči nešto kao „mekano“.

Postoje dakle mišljenja koja su podijeljena, da je pametna moć ukrštanje tvrde i meke moći sa realizacijom početnih preferencija i da su meka i pametna moć vrlo slični pojmovi. Kako god bilo, pojam meke moći je više korišten i zaživio je kao nezaobilazan pojam u literaturi i praksi.

Ovo gore, i dole rečeno, vrijedno napomenuti jer u sljedećim poglavljima ćemo obrađivati Katar, kao ”malu“ (Zgodić, 2014: 177) ili ”mikro“ (Zgodić, 2014: 184) državu, čija doktrina moći polazi iz specifičnog konteksta, i više gravitira izvornom smislu meke moći.

Kritika upućena Nyeu je zbog neslaganja da u planiranju vanjske politike sve treba biti proračunato unaprijed, imati metu djelovanja i očekivati (odmah) korist od iste. Uzmimo primjer američke industrije svijesti koja je realizovana kroz filmove, koja tada nije imala za cilj inostrano djelovanje moći, osim u stvaranju profita, a možda je to najjača američka meka moć ikada ostvarena.

Pri kritici američkih tvrdih tumačenja i definicija, spomenimo i poznatog ekonomistu i sociologa, nobelovca Miltona Friedmanu. On je rekao „Nema takve stvari kao besplatnog ručka“. Mi se možemo složiti s njim u jednoj zastrašujućoj mjeri ”real-kapitalizma“. Iako je ”There's No Such Thing as a Free Lunch“ naslov vrlo uspješne Friedmanove knjige, koji je mnogo citiran i u određenom kontekstu može biti shvaćen kao ”da sve ima svoju cijenu“, u suštini je jedna netačnost. Jer de facto postoji besplatan obrok. Imamo na sceni mnoge države čiji sistemi ne dozvoljavaju da su ljudi koji ne rade egzistencijalno nezbrinuti. I mnoge druge države koje nemaju razvijenu socijalnu politiku kao npr. skandinavske zemlje, prije zbog sigurnosnih razloga, a možda manje iz

humanih, gravitiraju u stvaranju svojih strategija bez beskućnika među svojim državljanima. Imamo s druge strane bogate monarhije u Zaljevu, gdje doslovno njihovi državljeni ne moraju raditi a materijalno su obezbjeđeni. Temelji sigurnosti države leže na zadovoljstvu njenih stanovnika, jer u protivnom ni ekonomija nije sigurna ako se ljudi tretiraju nehumano kao samo radna snaga i statističke brojke makroekonomskih politika. A postoje i sredine u kojima je, zbog njihovih kulturoloških običaja, nemoguće vidjeti beskućnike. Pa čak i u SAD, crkve ili humanitarne organizacije, osiguravaju u nekim gradovima besplatna prenoćišta i hranu.

Nastavimo kritiku tvrdog američkog stava. Moć je neuhvatljiva, nezahvalno ju je procjenjivati, i planirati, u smislu koliko će se isplatiti. Ne bi se mogli u potpunosti složiti s Nyeom da svako djelovanje meke moći treba prethodno maksimalno iskalkulisati pa da bi rezultirala u pametnu moć. Možda meka moć na taj način gubi svoj šarm, pa prestaje biti meka moć? A, onda pametna moć koja nije bazirana na mekoj moći više nije pametna, već tvrda moć? Da li kalkulacija „how much“ unaprijed devalvira najveću vrijednost meke moći, da li je od privlačnog pravi odbojnom, nametljivom?

A možda je Nye kao tvorac koncepta meke moći želio sam sebe prevazići s konceptom pametne moći? Prvi koncept, meka moć, je neprikosnoveno precizan i vidljiv. Zaživio je kao univerzalan termin koji ima svoj kredibilitet u internacionalnom političkom rječniku.

U prilog tome, da zaključimo. Iskonski je karakter ljudi da se pomažu međusobno. Gledano iz konteksta meke moći, možda ne treba odmah od tog kome je pomoć došla tražiti nešto drugo kao protuslugu, jer to onda počinje ličiti na ucjenu. Možda će treća strana vidjeti kako je prva pomogla drugoj, pa će se trećoj strani to svidjeti, pa se prvoj strani benefit od pomoći prvoj može isplatiti od treće?

Ovo su neka retorička pitanja koja otvaraju priču za sljedeće poglavljje, jer upravo Katar tako radi. Pomaže god može i kome god treba pomoći. Ne očekujući ništa kao protuslugu, nastavlja sprovoditi takvu strategiju meke moći. Vremenom je ta doktrina blagonaklono prepoznata, što je Kataru podiglo rejting u internacionalnim relacijama. Na taj način je skrenuta pažnja na Katar kao na poželnog političkog partnera, a i sa atraktivnom poslovnom i turističkom destinacijom zbog svoje unutarnje uređenosti.

Realno gledajući, Katar kao mala država, i ne može drugačije nastupati.

"U odnosima neravnopravnosti, kakvi su danas često odnosi između članova međunarodne zajednice, do rješenja se, nažalost ponekad dolazi i argumentima snage, a ne snagom argumenta, kako to lijepo stoji u principima diplomatske djelatnosti. Predstavnici jakih država mogu sebi da dozvole iskakanje iz uobičajenih diplomatskih manira, podizanjem glasa ili prsta, ili čak lupanjem o pregovarački sto, što je za predstavnike manjih i srednjih država ne samo neprimjereno, već i nepristojno." (Mitić, 1999: 10)

Ili kako kaže Albert Einstein "Snaga velikih i jakih država govori sama za sebe, a za male države je važno kako se izražavaju."

III.

Vanjska politika Države Katar

Uvod

Katar je država na Arapskom poluotoku u jugozapadnoj Aziji, koji pripada regiji Bliskog Istoka. Obuhvaća mali poluotok na zapadnoj obali Arapskog zaljeva i nekoliko susjednih otočića. Graniči na jugu sa Saudijskom Arabijom, a na zapadu morskom granicom s Bahreinom. Po državnom uređenju je apsolutna monarhija – emirat, a službeni naziv je Država Katar.

U Kataru živi malo manje od tri miliona stanovnika (Internet, Worldometers, Countries in the world by population (2020), datum pristupa 26.09.20), od kojih nešto malo više od tri stotine hiljada imaju državljanstvo, tj. originalni državljenici Katara. Dakle, većinu stanovnika čine doseljenici, uglavnom iz Indije, Pakistana i arapskih zemalja, koji su doselili u Katar zbog bolje plaćenih poslova nego što za iste, ili bolje, poslove mogu zaraditi u svojim matičnim zemljama. Dok, najbolje plaćene poslove s visokim obrazovanjem obavljaju stručnjaci iz cijelog svijeta, kao što su oblasti iz petro-hemijske industrije, medicine, sporta, nauke, avio industrije, itd. Svojom površinom Katar zauzima 11.586 km², što je otprilike pet puta manje od površine BiH.

Katar ima najviši BDP per capita na svijetu, koji iznosi 128.647 \$ (Internet, Worldometers, GDP per Capita, datum pristupa 27.09.20), a poređenja radi BDP za BiH per capita iznosi 13.108 \$ (ibid). Oba mjerena su za 2017.g. Vrlo je teško odrediti tačan BDP za BiH zbog nesređenih statističkih podataka. U izvještaju državne agencije se navodi da je „BDP per capita za BiH u 2017.g. iznosio 5.160 \$“ (Internet, Agencija za statistiku BiH, Tematski bilten, str. 21, datum pristupa 29.09.20).

Ali, da bismo imali realnije poređenje standarda života za ove dvije zemlje, pogledajmo to kroz PPP index (Internet, The World Bank, GNI per capita, PPP (current international \$) – Bosnia and Herzegovina, Qatar, datum pristupa 29.09.20):

GNI per capita, Atlas met...

Bosnia and Herzegovina

Qatar

Search data e.g. GDP, population, IGD

GNI per capita, Atlas method (current US\$) - Bosnia and Herzegovina, Qatar

World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

License : CC BY-4.0

Line

Bar

Map

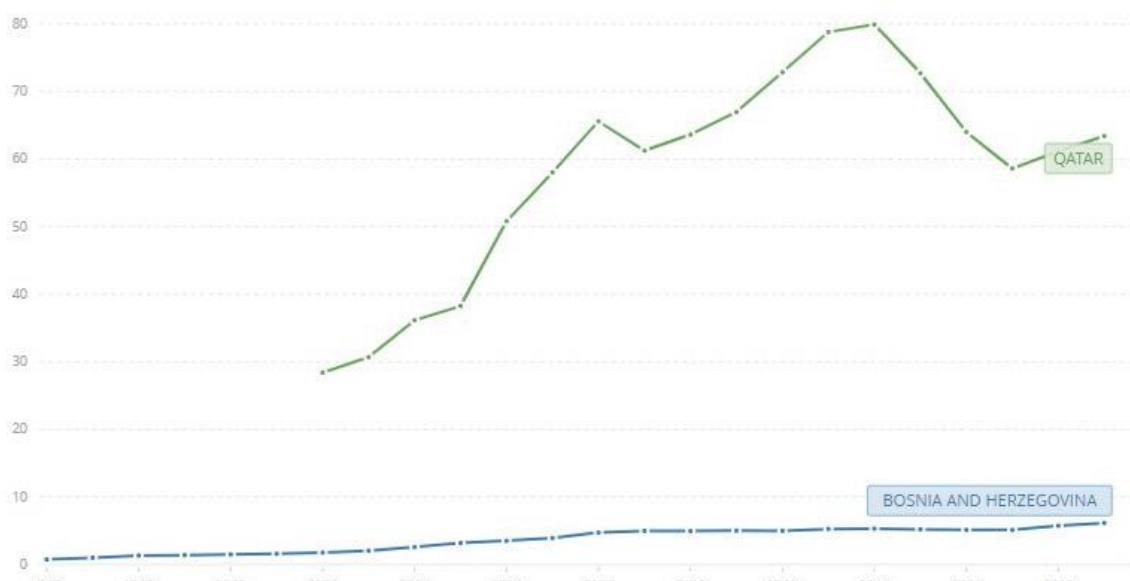
Also Show

Share

Details

Thousand

LABEL

1996 - 2019

BOSNIA AND HERZEGOVINA

QATAR

Sudeći između dva gore navedena izvora, Katar ima oko deset do dvadeset puta veći BDP per capita od BiH, ali po PPP (eng. skraćenica za paritet kupovne moći), kupovna moć građana Katara je oko osam do petnaest puta veća od građana BiH. U Kataru su skuplje usluge i robe, zato je ta razlika između BDP i PPP.

Ne ulazeći dublje u ekonomске parametre, možemo reći da Katar spada u najbogatije zemlje svijeta. (Internet, Avaz, Ovo je top-lista 10 najbogatijih država na svijetu, datum pristupa 17.10.2020)

Između mnogih i raznih analiza koje prate stanje ekonomija u svijetu, izdvojiti ćemo još izvor po podacima MMF-a, koji kaže da Katar ima najviši BDP po glavi stanovnika na svijetu. Slijede ga Makao, Luksemburg i Singapur. Za sada samo te navedene četiri države imaju BDP iznad 100.000\$. (Internet, International Monetary Fund, Qatar, datum pristupa 17.10.2020)

Katarski izvori nafte i prirodnog gasa glavni su ekonomski motor države i izvor prihoda države, koji pokreću visoki katarski ekonomski rast i visinu prihoda po stanovniku, snažnu državnu potrošnju na javna prava i naglo rastuću građevinsku potrošnju, posebno dok se Katar priprema za domaćina Svjetskog prvenstva u fudbalu 2022.g. Iako je vlada zadržala visok nivo kapitalne potrošnje za tekuće infrastrukturne projekte, posljednje su godine niske cijene nafte i prirodnog gasa navele katarsku vladu da pooštira određenu potrošnju kako bi pomogla zaustaviti svoj proračunski deficit.

Prema CIA World Factbooku, "oslanjanje Katara na naftu i prirodni plin vjerojatno će se zadržati u doglednoj budućnosti" (Internet, CIA, The World Factbook, Middle East, Qatar, datum pristupa 27.09.20). Dokazane rezerve prirodnog gasa premašuju 25 biliona kubnih metara, a to je 13% ukupnih svjetskih rezervi i, među zemljama, treće po veličini na svijetu. Dokazane rezerve nafte premašuju 25 milijardi barela, što omogućuje nastavak proizvodnje na sadašnjem nivou još oko 56 godina. Uprkos dominaciji nafte i prirodnog plina, Katar je postigao značajan dobitak u jačanju nenaftnih sektora, poput proizvodnje, građevine i finansijskih usluga, što je dovelo do toga da je BDP koji nije prodaja prirodnog gasa i nafte posljednjih godina konstantno rastao na nešto više od polovine ukupnog iznosa.

Nakon nametnute kopnene, morske i zračne blokade Katara, konkretno na ograničenja trgovine, koje su 5. juna 2017. uvele Saudijska Arabija, UAE, Bahrein i Egipat, Katar je uspostavio nove trgovačke rute s drugim zemljama kako bi zadržao pristup uvozu i izvozu.

Čak, poslije prve godine blokade, iako je bilo sasvim razumljivo za očekivati da će katarska ekonomija doživjeti pad, dogodilo se suprotno. ” Šeik Tamim bin Hamad Al Thani kaže kako je izvoz Katara porastao prošle godine 18 posto, dok je potrošnja smanjena 20 posto.” (Internet, AJB, Katarski emir: Kriza će proći, ekonomija sve jača, datum pristupa 27.09.20)

Državna avio kompanija Qatar Airways, ne tako ekonomski važna koliko predstavlja meku moć Katara, je najbolja avio kompanija u svijetu već pet godina zaredom. ” U relativno kratkom vremenu Qatar Airways narastao je na više od 140 odredišta širom svijeta, nudeći nivo izvrsne usluge koja je nagrađivanom avio-prijevozniku pomogla da postane najbolji na svijetu. Mreža Qatar Airways obuhvaća poslovne i zabavne destinacije širom Europe, Bliskog Istoka, Afrike, Azije i Pacifika, Sjeverne Amerike i Južne Amerike.” (Internet, Sky Trax, World Airline Awards, World's Top 10 Airlines of 2019, datum pristupa 27.09.20)

Najveća američka vojna baza na Bliskom Istoku Al Udeid Air Base se nalazi u Kataru. (American Security Project, U.S. Military Bases and Facilities in the Middle East, str. 7, datum pristupa 29.09.20). Katar ima vrlo dobre bilateralne odnose sa SAD. Pri nedavnom susretu katarskog ministra vanjskih poslova Mohammedom Al-Tanijem s državnim sekretarom SAD Mike Pompeo u Washingtonu, sredinom septembra 2020.g., Pompeo je izjavio „SAD želi Katar za značajnog saveznika van NATO-a“ (AJB, Zvaničnik: SAD želi Katar za značajnog saveznika van NATO-a, datum pristupa 29.09.20), a to je status koji stranim državama donosi koristi u odbrambenoj trgovini i sigurnosnoj saradnji sa Washingtonom. Trenutno sedamnaest država ima ovaj status, među kojima su dvije zaljevske države, Kuvajt i Bahrein, gdje se nalazi Peta flota američke mornarice.

Za uvodni dio ovog poglavlja, važno je spomenuti i katarska ulaganja u sport, kulturu, zdravstvo i obrazovanje.

Posljednje navedene činjenice ćemo u nastavku detaljnije analizirati.

Katarski politički sistem

Zemljom kojom vlada porodica Al Tani od sredine 1800-ih, Katar se u posljednjih šesdeset godina transformirao iz siromašnog britanskog protektorata, koji je tada bio poznat uglavnom zbog bisera (iz morskih školjki), u neovisnu državu sa značajnim prihodima od nafte i prirodnog plina.

Bivši emir Hamad bin Khalifa Al Tani, koji je svrgnuo svog oca u mirnom puču 1995.g., započeo je široke političke i medijske reforme, neviđena do tад ekonomska ulaganja i sve veću ulogu katarskog regionalnog vođstva, dijelom i kroz stvaranje pan arapske satelitske mreže vijesti AJ.

Sadašnji katarski emir šeik Tamim Bin Hamad Al Tani je imenovan nasljednikom vladara 2003.g., a na čelo emirata je došao 2013.g. Rođen je 1980.g. i četvrti je sin prethodnog emira, Hamada bin Khalife Al Tanija. Završio je srednju školu u Londonu i također je u UK diplomirao na vojnoj akademiji Sandhurst Royal Military Academy 1998.g. Tamim je bio na različitim vladinim položajima u Kataru i među prvima je pokrenuo promociju sporta i zdravog života u zemlji. Od 2018.g. Tamim je najmlađi vladajući monarch među zemljama GCC-a.

” Emir je šef države. Njegova će osoba biti nepovrediva i svi je moraju poštovati. Emir je vrhovni zapovjednik oružanih snaga. Istu će nadgledati uz pomoć Vijeća obrane, koje je postavljeno pod njegovom izravnom vlašću. Emir će predstavljati državu iznutra i izvana i u svim međunarodnim odnosima.” (Internet, Ministry of Foreign Affairs, Emir of the State of Qatar, datum pristupa 25.10.20)

Šeik Tamimova majka, šeika Moza bint Nasser Al Missned, je 1959. godište. Sociolog je po obrazovanju, a ima i nekoliko počasnih doktorata. Atraktivna i otmjena žena. Vrlo je aktivna u promociji kulture i obrazovanja u Kataru. Po Forbesu, važi za jednu od najutjecajnijih žena u svijetu. Šeiku Mozu, osim što je u modernoj diplomatiji možemo svrstati u domen angažmana slavnih osoba (celebrity diplomacy), ona sa svojom karizmom predstavlja i jednu vrstu meke moći Katara.

Od 2016.g. zamjenik premijera i ministar vanjskih poslova Mohammed bin Abdulrahman bin Jassim Al Tani, kao emirov vršnjak je također relativno mlad, aktivan je na svjetskoj sceni i uspješan u svom poslu, kao što je i bivši ministar vanjskih poslova 2013-2016 Khalid bin Mohammad Al Attiyah, a sada je državni je ministar obrane. Obojica su trenutno i zamjenici premijera.

Osim u političkom vrhu zemlje i s diplomatama u najvažnijim misijama, Katar predstavljaju stručnjaci koji vladaju materijom i tečno govore strane jezike. Za razliku od drugih arapskih zemalja gdje je nepotizam normalna pojava, a naročito zaljevskih monarhija, Katar je više od drugih poštovao zakone meritokratije. Iako građani Katara imaju gotovo isti mentalitet kao i državljeni ostalih GCC zemalja, primjetna je razlika napretka Katara u odnosu na druge. Promjene, u ovom slučaju promjene na bolje, uvijek se dešavaju s vrha.

Postavljanja kvalitetnih ljudi na ključna politička mesta je učvrstilo korijen stabla sistema koji je izradio razvoj i drugih grana u društvu koje su dale plodove u kvalitetnim sportistima i umjetnicima koji postaju "uzor drugim mladim ljudima, naročito među stanovnicima GCC zamalja". (Internet, Qatar Living, Kadija Latibu, Ten Famous People From Qatar, datum pristupa 25.10.2020)

Prije stjecanja nezavisnosti od Britanije 1971. godine, Katar je donio svoj privremeni ustav i s njim je utjelovio prvi privremeni osnovni katarski zakon o upravljanju. Godinu dana nakon nacionalne nezavisnosti Katara, privremeni ustav izmijenjen je zbog želje za modernizacijom sistema i radi kompatibilnosti sa svjetskim promjenama. Dakle, prvi privremeni temeljni zakon objavljen je u Kataru 1970. godine, a 19. aprila 1972. objavljen je privremeni izmijenjeni temeljni zakon kako bi se suočio s masovnim promjenama nakon neovisnosti zemlje i pojave nove renesanse unutar zemlje.

Ovaj ustavni amandman odredio je sliku Katara. Uz to, precizirao je ciljeve katarskih politika. Nadalje, naglasio je katarski zaljevski arapski i islamski afinitet. Zajedno s ovim ustavnim razvojem, stručnost katarskih vlasti dodatno je porasla, kako su ti vladini subjekti konstruktivno razvijali svoje prakse u zemlji i inostranstvu.

Donošenje Zakona o pravosuđu i drugih temeljnih zakona koji uređuju građanske i trgovачke transakcije, bio je korak na putu do završetka izgradnje državnih sistema (pravna država) i uspostavljanju temelja države institucija i zakona.

Vrijedno je spomenuti da je Katar 1999.g. imao prve izbore za Središnje općinsko vijeće. Za takvo patrijarhalno i tradicionalno društvo je to bio historijski događaj jer su ti izbori predstavljali prve korake zemlje prema gradnji demokratije u njenom građanskom smislu i pionirski razvoj koji je ohrabrio žene da se kandidiraju i po prvi puta učestvuju u javnim poslovima i procesu donošenje odluka.

Prema katarskom ustavu, ljudi se smatraju izvorom vlasti u Kataru. Oni će je izvršavati u skladu s odredbama ustava. Sistem vlasti temelji se na podjeli vlasti. Vršit će se u saradnji s načinom navedenim u ustavu. Zakonodavna vlast bit će povjerena vijeću Al-Shoura (Šura). Izvršna vlast biti će dodijeljena Emiru, a pomoći će mu Vijeće ministara. "Sudska vlast biti će dodijeljena sudovima kako je propisano ustavom. Sudske presude izricati će se u ime Njegove visosti Emira." (Internet, Amiri Diwan, The Constitution, oficijelna stranica katarskog emira, datum pristupa 25.10.20)

1999.g. tadašnji katarski emir Hamad donio je Odluku br. 1 o formiranju odbora za izradu trajnog ustava, koji je formiran od 32 stručnjaka akademika i mislioca. 2002.g. odbor mu je predstavio nacrt stalnog ustava Katara. Datum referendumu o Nacrtu stalnog ustava određen je 29. aprila 2003.g. Veliki odziv građana jasno je odražavao zainteresovanost katarskog naroda za emirov apel da dođu i glasaju na referendumu za usvajanje Ustava. Rezultat referendumu bio je 96,6% glasova "za". I Konačno 2004.g. objavljen je Stalni ustav Države Katar koji u svojoj preambuli iznosi "temelje demokratske vladavine i postavlja temeljni stup društva, utjelovljenje narodnog sudjelovanja, koje jamči prava i slobode za razvoj povoljnije zemlje za život". (ibid)

Prilikom ratifikacije katarskog ustava 2004.g., emir je odredio identitet Katara kroz ovu izjavu: "Katar je nezavisna suverena arapska država. Njegova je religija islam, a šerijatski zakon bit će glavni izvor njegovih zakona. Njegov je politički sistem demokratski. Arapski jezik bit će njegov službeni jezik. Stanovnici Katara dio su arapske nacije. Glavni grad države je grad Doha, a zakonom se može prenijeti na bilo koje drugo mjesto. Država će vršiti svoj suverenitet na svojoj teritoriji i ne može se odreći svog suvereniteta niti smije ustupiti bilo koji dio svog teritorija." (ibid)

U sljedećim pasusima ćemo navesti najvažnije funkcije katarskog emira, Vijeća ministara, Savjetodavnog vijeća (Šura) i Centralnog općinskog vijeća u pogledu samo najvažnijih stvari i koje su bitne da bismo bolje razumjeli vanjsku politiku Katara.

Emir (vladar) Katara

Emir je neprikosnoveni šef države, vrhovni zapovjednik oružanih snaga i predstavlja državu iznutra i izvana i u svim međunarodnim odnosima.

Njegove funkcije su izrada opće politike države uz pomoć Vijeća ministara, ratifikacija i proglašenje zakona, imenovanje državnih službenika i vojnog osoblja, akreditacije šefova diplomatsko-konzularnih predstavništava, osnivanje i reguliranje ministarstava i drugih državnih organa, dodjela civilnih i vojnih ordena i počasnih znački i organiziranje, nadzor i specificiranje funkcija savjetodavnih tijela koja mu pomažu u usmjeravanju visokih državnih politika.

Vijeće ministara

Vijeće ministara je "izvršna vlast" koja djeluje po Stalnom ustavu Države Katar, tj. najviši izvršni organ koji upravlja svim unutarnjim i vanjskim poslovima koji spadaju u njegovu nadležnost po ustavu. Formiranje Vijeća ministara uspostavlja se emirovom naredbom na prijedlog premijera. Emir može premijeru ili bilo kojem drugom ministru povjeriti funkcije jednog ili više ministarstava. Premijer podnosi emиру odluke Vijeća ministara o pitanjima koja zahtijevaju emirovu odluku na odobrenje i donošenje u skladu s ustavnim odredbama.

Funkcije Vijeća ministara su:

Prijedlog nacrta zakona i uredbi i podnošenje istih Vijeću Al-Shoura (Šura) na raspravu. A ako je Šura odobrila takve predložene zakone, oni će se uputiti emиру na ratifikaciju.

Odobravanje propisa i odluka koje su pripremila ministarstva.

Nadzor nad provedbom zakona, uredbi, propisa i rezolucija.

Prijedlozi za osnivanje i organizovanje vladinih odjela, javnih vlasti i korporativnih tijela.

Imenovanje i razrješenje državnih službenika u slučajevima kada takvo imenovanje i razrješenje ne spadaju u nadležnost emira ili ovlasti ministara.

Izrada općih propisa koji na odgovarajući način osiguravaju održavanje unutrašnje sigurnosti i javnog reda u svim dijelovima države u skladu sa zakonom.

Upravljanje finansijama države, priprema nacrta proračuna, odobrenje ekonomskih projekata i metode njihove provedbe.

Nadzor sredstava za očuvanje interesa države u inostranstvu i održavanje katarskih međunarodnih odnosa i vanjskih poslova.

Priprema izvještaja na početku svake fiskalne godine, uključujući detaljan pregled zadataka izvršenih u zemlji i inozemstvu, koji treba biti popraćen planom koji izrađuje najadekvatnije načine za postizanje sveobuhvatnog razvoja države, osiguravajući potrebne uslove za njen razvoj i prosperitet te učvršćujući njenu sigurnost i stabilnost u skladu s osnovnim vodećim načelima državne politike. Navedeni izvještaj podnosi se Emiru na odobrenje. (Internet, Ministry of Foreign Affairs, Political System, datum pristupa 25.10.20)

Predsjednik Vlade, premijer, obnaša funkciju i ministra unutrašnjih poslova. Uz to, Katar ima još 14 ministarstava: Vanjskih poslova, Državno ministarstvo za odbranu, Finansija, Vakufa i islamskih poslova, Kulture i sporta, Pravde, Državno ministarstvo za Vijeće ministara, Obrazovanja i visokog obrazovanja, Transporta i komunikacija, Javnog zdravstva, Trgovine i industrije, Općine i zaštite životne sredine, Upravnog razvoja – rada – i socijalnih pitanja i Državno ministarstvo za energiju.

Savjetodavno vijeće (Šura)

Katarsko savjetodavno vijeće (Vijeće Šure) osnovano je 1972.g. da bi regulisalo nove državne institucije, uključujući i samu Šuru. Ona je zakonodavna vlast.

Trenutno Savjetodavno vijeće broji ukupno 45 članova, od kojih se 30 direktno bira tajnim glasanjem, dok preostalih 15 imenuje emir. Šura ima zakonodavne ovlasti, odgovorno je za utvrđivanje općeg proračuna, a također provjerava izvršne ovlasti. Vijeće je odgovorno za razmatranje i davanje prijedloga o brojnim pitanjima, uključujući:

Predlaže zakone i uredbe koje je uputilo Vijeće ministara.

Državna politika koja se tiče ekonomskih, administrativnih i političkih pitanja koje upućuje Vijeće ministara.

Svi državni poslovi koji se odnose na socijalna i kulturna pitanja, na vlastitu inicijativu ili na preporuku Vijeća ministara.

Opći proračun za javne projekte, proračun Šure i njeni završni računi.

Zahtjevi ministrima za pojašnjenja u vezi s pitanjima koja se tiču njihove stručnosti.

Zahtijevajući dodatne detalje o pitanjima koja se tiču vladine i ministarske politike.

Predlaganje i iznošenje preporuka o pitanjima Vijeća (ibid)

Godišnja sjednica Vijeća traje osam mjeseci, koja započinje i završava sazivanjem emira u oktobru svake godine. Emir, ili njegov zamjenik, otvara godišnju sjednicu držeći sveobuhvatan govor u kojem govori o državnim poslovima.

Emir može izdati dekret o sazivanju vanredne sjednice Vijeća, u hitnim slučajevima ili na zahtjev većine članova. Na vanrednim zasjedanjima Vijeće može razmatrati samo pitanja za koja je posebno sazvano.

Središnje općinsko vijeće (Central Municipal Council) – lokalna vlast

Prvo katarsko općinsko vijeće je formirano ranih 1950-ih.

1999.g. održani su slobodni izbori za izbor članova Središnjeg općinskog vijeća (CMC) putem direktnog predstavljanja. Na izborima su učestvovali i muškarci i žene.

Vijeće, koje se sastoji od 29 izabralih članova, a koji predstavljaju 29 izbornih jedinica iz 242 regije u Kataru, neovisno je tijelo koje izvršava svoje odgovornosti bez uplitanja viših instanci.

Izbori za CMC održavaju se svake četiri godine i računaju se od datuma prvog sastanka.

”Vijeće djeluje u skladu sa odredbama Zakona br. 12 iz 1998. godine o propisima Centralnog općinskog vijeća, a svoja mišljenja izražava davanjem preporuka i donošenjem odluka.” (Internet, Central Municipal Council, oficijelna stranica Središnjeg općinskog vijeća, datum pristupa 31.10.20)

Savjetom predsjedava predsjednik kojeg članovi biraju direktno na njihovom prvom sastanku skupštine. Ima tri administrativne jedinice: Ured predsjedavajućeg, Ured vijeća i Odnose s javnošću.

”Prema članu 8, Zakona br. 12 iz 1998.g. koji se odnosi na regulaciju centralne opštine, CMC ima za cilj da koristi sva raspoloživa sredstva za razvoj zemlje u općinskim pitanjima.” (ibid)

Da bi postigao ovaj cilj, CMC ima sljedeće odgovornosti:

Praćenje primjene zakona, uredbi i propisa koji spadaju u nadležnost Ministarstva i Vijeća, uključujući zakone, uredbe i propise koji se odnose na urbano i industrijsko planiranje, infrastrukturu i drugi javni sistem.

Nadzor nad ekonomskim, finansijskim i administrativnim upravljanjem općinskim poslovima i poljoprivredom.

Pod nadzorom predsjedavajućeg, Vijeće formira generalni sekretarijat i preporučuje generalnog sekretara koji je imenovan uredbom koju donosi ministar Općine i zaštite životne sredine. Generalni sekretarijat sastoji se od 5 administrativnih jedinica: Ured generalnog sekretara, Jedinica za pravne poslove, Sastanci i poslovi članova, Studije i razvoj i Zajedničke službe.

Članovi određuju svoj program rada i budžet i daju preporuke ministarstvu Općine i zaštiti životne sredine. Redovni sastanci Vijeća, s najmanje dvije trećine njegovih članova, održavaju se javno u Dohi svake dvije sedmice.

Pametna ulaganja i uspješne diplomacije

"Trenutno Katar ima 97 ambasada u inostranstvu, kao i 13 konzulata i dva druga predstavništva. Glavni grad Katara Doha domaćin je 101 ambasadi, a uz to postoji jedan konzulat i još jedno predstavništvo u Kataru." (Internet, Embassy Pages, Qatar, datum pristupa 01.11.20)

"Male države moraju priznati svoju ograničenu diplomatsku sposobnost. One trebaju poduzeti odgovarajuće mjere kako bi nadoknadili ova ograničenja i iskoristili posebne karakteristike svoje javne uprave i inostranih službi - poput neformalnih načina komunikacije, fleksibilnosti u donošenju odluka i autonomije službenika - kako bi odbranili svoje interese i stekli utjecaj u odnosima sa spoljnim svijetom. Male države se izuzetno razlikuju u diplomatskim kapacitetima, ali one koje posjeduju osnovnu ekonomsku i administrativnu nadležnost mogu se nadovezati na ove i druge osobine povezane s majušnosti kako bi uspjele u međunarodnim pregovorima." (Constantinou, Costas M., 2016: 16)

Preko pola zemalja na svijetu spadaju u male države. I Katar je u toj grupi, možda čak i mikro država, ali avangardna po svojoj aktivnoj vanjskoj politici i razvijenim sportskoj, celebrity (eng.), kulturnoj, preventivnoj, biznis, elitno-turističkoj, vojnoj i u posljednje vrijeme kriznoj diplomaciji.

Sport je uopšte jedna od najjačih mekih moći.

Posljednjih godina, Katar igra sve istaknutiju i efikasniju ulogu na polju sporta, koristi sport kao razlog za stvaranje prijateljstva i za unapređenje odnosa sa zemljama širom svijeta.

Počevši od 2011.g. ukazom katarskog emira, utorak u drugoj sedmici februara se obilježava svake godine kao Nacionalni dan sporta, u kojem se svi potiču na vježbanje. Nacionalni dan sporta nacionalni je praznik u kojem sva ministarstva, drugi vladini odjeli i javne vlasti i njima pridruženi organi, zajedno sa svim entitetima koji djeluju u zemlji i inostranstvu, uključujući ustanove privatnog sektora, organiziraju sportske aktivnosti i vježbe za svoje zaposlenike, u skladu s njihovim zdravstvenim stanjem, s ciljem širenja svijesti o značaju sporta i njihovoj ulozi u dobrobiti pojedinaca i društava.

Katarski olimpijski komitet (QOC) odgovoran je za administrativni i tehnički nadzor nacionalnih sportskih saveza i institucija. Postoje 24 sportska saveza i udruženja, zajedno sa 10 prvoklasnih sportskih klubova i 6 drugorazrednih klubova, kojima svi QOC pruža i ljudske i finansijske

mogućnosti kako bi mogli ispuniti svoje zadatke. QOC također nadgleda Komitet za sportske djevojke.

Vrhovni komitet za isporuku i naslijede (SC) zadužen je za dostavu predloženih turnirskih mjesta i projekata za FIFA-in svjetski kup 2022. godine - prvi koji će se održati na Bliskom Istoku - istovremeno osiguravajući da se njegove pripreme usklade s katarskom nacionalnom vizijom 2030. godine.

U Kataru postoji sto pedeset sportskih objekata, od kojih su najistaknutiji: Kalifa olimpijski grad, Aspire Zone Complex, Khalifa International teniski i skvoš kompleks, Centar za sportsku medicinu, Golf klub Doha, Hamadov kompleks za vodene sportove, Ženska dvorana za tenis, Al-Wajbah Centar za obuku djevojčica, itd. Npr. Aspire Academy je bukvalno jedan sportski grad, naslonjen na Dohu, u kojem žive mladi sportisti, tu treniraju i pohađaju srednjoškolsko obrazovanje. Katar gleda dugoročno i vuče strateške poteze koji će mu omogućiti da za par desetljeća ima više domaćih vrhunskih sportista koje su sami proizveli, prepoznali kao talente u vrlo mladoj dobi i kasnije odgojili da mogu biti "konkurentni na svjetskom tržištu sporta".

Katar je uložio značajna sredstva kako bi osigurao da ima najbolje u sportskom treningu i medicinskim ustanovama dostupnim sportistima iz cijelog svijeta.

"Aspire Academy je vrlo napredna omladinska sportska akademija, kako u pogledu svojih strateških ambicija, koje su uskladene s Katarskom nacionalnom vizijom 2030, tako i metodologije razvoja učenika i sportaša.

Od svog osnivanja 2004. godine, Aspire Academy ima mandat da pruža obuku i obrazovanje studentima sa sportskim potencijalom, u izuzetnom sportskom okruženju i uslovima za učenje. Akademija si je postavila ambiciozni cilj da do 2020. godine bude prepoznata kao vodeća svjetska sportska akademija u razvoju omladinskih sportista. 2017.g. Aspire je dobio nagradu za najbolju arapsku sportsku organizaciju." (Internet, Government Communication Office, Sport in Qatar, datum pristupa 03.11.20)

Svake godine Aspire angažira više od 6.000 male djece (uzrasta od 6 do 12 godina) kroz programe za razvoj sportskih i fudbalskih vještina i prepoznavanje talenata širom zemlje. Najtalentovanijim dječacima nude se stipendije za pridruživanje Aspireu između 12. i 18. godine i razvoj u

Akademijnim "osnovnim" sportovima (fudbal, atletika, skvoš, stoni tenis i mačevanje), kao i u drugim sportovima.

Aspire Dome je centar za obuku koji je akreditovan od IAAF-a, a također je bio domaćin mnogih sportskih događaja - od Azijskih igara 2006. do Svjetskog prvenstva u umjetničkoj gimnastici 2018. godine.

Nadalje, mnogi međunarodni sportisti odabiru Aspire kao destinaciju za svoje trening kampove, a u zimskim mjesecima svjetski poznate nogometne ekipe poput Manchester Uniteda, Evertona, Ajaxa iz Amsterdama, Bayerna iz München, Paris Saint-Germaina, Schalkea 04, Zenita Saint Petersburgu, a i mnoge druge redovno su videne u Aspireu tokom zimskih raspusta.

U Kataru se nalaze i objekti sportske medicine svjetske klase. Ortopedska i sportska medicinska bolnica Aspetar Qatar prva je specijalizirana sportska bolnica na Bliskom Istoku i u regiji Zaljeva, koju je FIFA akreditirala kao centar izvrsnosti sportske medicine u pružanju visokokvalitetnog liječenja sportskih ozljeda u vrhunskim objektima (navedinim u kritikama kao "state-of-the-art facilities"). Mnogi poznati sportisti iz cijelog svijeta su se liječili u Aspetaru.

Da podsjetimo, Katar je po prvi put osvojio fudbalski Azijski kup u 2019.g. Rukometna reprezentacija im je osvojila srebro na Svjetskom prvenstvu 2015.g. i četiri puta prvaci Azijskog kupa 2014., 2016., 2018. i 2020.g. Bili su domaćini Svjetskog atletskog prvenstva u 2020.g. Mnogi najbolji fudbaleri svijeta igraju u katarskoj fudbalskoj ligi, a činjenica da su većina selektora katarskih sportskih reprezentacija, uključujući i druge sportske klubove, stranci – to, i sve navedeno, govori o jednom meritokratskom pristupu u razvoju sporta u Kataru.

Osim što imaju svoje predstavnike u sportskim takmičenjima, Katar i organizuje mnoge važne sportske događaje.

Navedimo najvažnije; u 2019.g. bili su domaćini Svjetskog prvenstva u atletici IAAF 2019, održan između 27. septembra i 6. oktobra na međunarodnom stadionu Khalifa.

Kroz godine Katar je bio mjesto održavanja mnogih drugih međunarodnih prvenstava, uključujući Azijske igre 2006., Svjetsko prvenstvo u rukometu za muškarce 2015., Svjetsko prvenstvo u boksu AIBA 2015., 48. svjetsko prvenstvo u umjetničkoj gimnastici, Super globus Međunarodne rukometne federacije i 2019. Svjetske igre na plaži ANOC, kao i FIFA-in svjetski kup u fudbalu

2019. A posebno se raduju što će biti domaćini FIFA-inog klupskog svjetskog kupa 2020., IJF (judo) Masters-a 2020. i FINA-inog (vodeni sportovi) svjetskog prvenstva 2023. godine.

Godišnji međunarodni turniri koji se održavaju u Kataru uključuju ExxonMobil Qatar Open (tenis), Commercial Bank Qatar Masters (golf) i MotoGP Superbike Championship.

Pored sporta, jedan od najbitnijih stubova razvoja društva je obrazovanje.

Od 142 zemlje kojima se rangira obrazovanje na Međunarodnom ekonomskom forumu u Davosu, a objavila je Svjetska banka, "Katar je 2015.g. bio na drugom mjestu svijeta po kvaliteti obrazovanja." (Internet, The World Bank, Quality of education sistem, Qatar, datum pristupa 03.11.20)

Katar je među najvišim svjetskim prihodima po glavi stanovnika i zabilježio je procijenjeni BDP od QR 167,7 milijardi (oko 46 milijardi USD) u 2019. Međunarodni monetarni fond (MMF) projicira rast katarskog realnog BDP-a od 5% u 2021. Poznat po ogromnim rezervama prirodnog plina , Katar prepoznaće važnost razvoja ekonomije zasnovane na znanju i raznolike ekonomije kako bi se osigurala budućnost održivosti.

Da bi postigao ovu konkurentnu i živahnu ekonomiju s radnom snagom koja će zadovoljiti buduće potrebe zemlje, Katar je tokom posljednjih 20 godina razvijao robustan i raznolik obrazovni sektor u skladu s međunarodnim standardima.

Ulaganje Katara u obrazovanje srazmjerno je njegovim ambicioznim planovima. U budžetu za 2020.g. ulaganje u obrazovanje predstavlja približno 10% njegovih ukupnih izdataka i iznosi 22 milijarde QR (6,1 milijarda USD), jedno od najvećih u regiji MENA (Bliski Istok i Sjeverna Afrika). Glavni projekti u obrazovnom sektoru koji su trenutno u toku uključuju proširenje škola, univerziteta i mreže obrazovnih ustanova.

"Globalni indeks konkurentnosti 2019. Svjetskog ekonomskog foruma rangira Katar na 29. mjestu od 141 ekonomije. Na prvom je mjestu u korištenju Interneta, osmom u vladinoj dugoročnoj viziji i skupu vještina diplomaca, šestom u vještinama buduće radne snage i 16. u kvaliteti stručnog osposobljavanja." (Internet, Država Katar, Tržište obrazovnog sektora, datum pristupa 04.11.2020)

Uz sve gore navedene napore, "Katar je i dalje spreman za rast zbog porasta stanovništva, visokog dohotka po stanovniku i sklonosti obrazovanju svjetske klase." (ibid)

Šeika Moza je vrlo angažirana u razvoju obrazovanja i promociji kulture, što je dodatni benefit za već dobro uspostavljen sistem za oba pitanja, jer ona kao žena bivšeg emira i majka sadašnjeg emira, ima nesumnjivu moć s kojom može uticati na promjene u državi.

Potrebna je zdrava nacionalna strategija za obrazovanje i akademske institucije svjetske klase kako bi se građani Katara "naoružali" znanjem i vještinama potrebnim za takmičenje u globalnoj ekonomiji. Od 1995.g. šeika Moza sprovodi ove planove kroz svoje vođstvo Katarske fondacije za obrazovanje, nauku i razvoj zajednice (QF - Qatar Foundation for Education, Science and Community Development), Svjetskog samita o inovacijama u obrazovanju (WISE - World Innovation Summit for Education) i Vrhovnog obrazovnog vijeća.

Nakon više od dva desetljeća, danas možemo vidjeti impresivan rezultat, Katar je sa svojim Education City campus in Doha, "Gradom obrazovanja u Dohi", napravio epohalan iskorak.

Priznate obrazovne institucije, iz Amerike, Britanije i Francuske, uspostavile su kampuse i programe u Kataru - uključujući Carnegie Mellon University, Medicinski koledž Weill Cornell, Školu za inostrane usluge (engl. School of Foreign Service) Univerziteta Georgetown, Univerzitet Northwestern, Teksaški univerzitet A&M, University of Virginia Commonwealth, HEC Pariz i University College London.

"Uspjeh šeike Moze u uspostavljanju međunarodno poznatih univerziteta u Kataru osigurava katarskoj i arapskoj omladini pristup kvalitetnom obrazovanju, najboljim nastavnicima, naučnicima i istraživačkim objektima. Zamišljamo generaciju Katara koja će ne samo cvjetati u globalnoj ekonomiji već i biti lideri i inovatori." (Internet, Moza bint Nasser, Education & Research, datum pristupa, 06.11.20)

Najpoznatiji domaći univerzitet, Hamad bin Khalifa je postao novi istraživački centar koji nudi postdiplomske multidisciplinarne programe koji odgovaraju specifičnim potrebama regije. U njemu su smješteni instituti i drugi centri, poput Katarskog fakulteta za islamske studije i Instituta za prevođenje i tumačenje, a nudi niz magistarskih i doktorskih programa.

"Tokom svog mandata potpredsjednice Vrhovnog obrazovnog vijeća 2006.-2012., Sheikha Moza igrala je vitalnu ulogu u pružanju podrške osnovnom i srednjem obrazovanju u Kataru. Nadzirala

je sveobuhvatne reforme koje ističu visoke standarde i odgovornost. Uz rigorozan nacionalni kurikulum i redovno testiranje za ocjenjivanje uspjeha učenika, katarska djeca će i dalje biti konkurentna svojim globalnim vršnjacima iz matematike, nauke i drugih predmeta.” (ibid)

Šeika Moza je 2009.g. osnovala Svjetski samit o inovacijama u obrazovanju, poznat kao WISE, međunarodni, multisektorski samit koji je platforma za kreativno razmišljanje, raspravu i svrshishodno djelovanje u cilju izgradnje budućnosti obrazovanja kroz inovacije. WISE je sada trajna inicijativa i globalna referenca u novim pristupima obrazovanju.

Možemo reći da je središnji dio ovog obrazovnog poduhvata katarski Naučno-tehnološki park, inkubacijski centar za tehnološke inovacije. Ova zona slobodne trgovine znanjem može se pohvaliti naprednim istraživačkim laboratorijama i privukla je vodeće tehnološke kompanije. Jednako su važni i desetine istraživačkih partnerstava sa univerzitetima u Education City-u, koji se danas može pohvaliti svjetski poznatim studijskim programima iz umjetnosti, humanističkih nauka, biznisa, računarstva, inženjerstva, medicine, islamskih studija, vanjskih poslova, novinarstva i komunikacija.

U nastavku rada ćemo podrobnije analizirati nametnu blokadu Katara od strane KSA, Egipta, UAE i Bahreina, ali navedimo dva aktuelna kurioziteta radi boljeg razumijevanja konteksta.

Zbog kvalitetnijeg obrazovanja na arapskom jeziku u odnosu na svoje matične zemlje, brojni su arapski studenti su upisali katarske univerzitete. I obrnuto, mnogi su se katarski studenti odlučili studirati u drugim arapskim zemljama zbog drugih razloga. S početkom blokade Katara od četiri navedene države, desilo se nešto zaista šokantno, naime katarski studenti su dobili rok od dvije sedmice da napuste te četiri zemlje i, štaviše, nisu im dozvolili da dobiju potvrde o ostvarenom studentskom statusu (indeks, položeni ispit i sl.). S druge strane, Katar nije uzvratio recipročnim mjerama, prema studentima iz tih zemalja, koje su nametnute katarskim studentima. Drugi primjer je iz 2019.g. tokom Azijskog fudbalskog kupa, koji se odigravao u UAE, gdje su domaćini donijeli zakon kojim će gledaoci utakmica na stadionima koji podržavaju reprezentaciju Katara biti kažnjeni s oko 100.000 eura i do 15 godina zatvora. (Internet, Daily Mail Online, British soccer fan is held in UAE for wearing a Qatar shirt to an Asian Cup match – and 'faces 15 YEARS in prison or £100,000 fine', Anthony Harwood, datum pristupa 06.11.20) Uprkos i takvom pritisku, bez podrške navijača, Katar je osvojio Azijski kup po prvi put u istoriji, skinuvši sa trona višegodišnjeg prvaka ekipu Japana.

Dodajmo da je Katar jedan od aktivnih i najdarežljivijih donatora za UN i sve organizacije koje im pripadaju, a posebno za UNICEF, UNESCO, UNHCR, UNDP i IOM. Jedna od najvećih donatorskih organizacija na svijetu, Qatar Charity je osnovana 1992.g. a danas je locirana u svim siromašnim zemljama širom svijeta. Iako su bazirani sa radom na islamskoj doktrini davanja (zekata i sadake), pomažu i narodima u potrebi koji nisu muslimani.

Zatim spomenimo razvoj i promovisanja kulture.” Država Katar uspostavila je mnoge važne strategije i ciljeve čiji je cilj da je učini jednom od najvažnijih kulturnih zemalja na međunarodnom i lokalnom nivou.” (Internet, Ministry of Foreign Affairs, Qatar Today, Culture Arts and Heritage, datum pristupa 10.11.20)

U Nacionalnoj viziji Katara 2020-2030, koju ćemo spomenuti pred kraj ovog pasusa, osim razvoja kulture, sporta i turizma, je spomenuto i jačanje zdravstvenog sektora. Sad već, katarsko zdravstvo prednjači u kvaliteti nad susjedima u regionu. Njihova zdravstveni kapaciteti, organizacija i stručnjaci posjeduju svu logistiku i znanje za liječenje svih bolesti i povreda, neovisno od bilo čije strane pomoći. Možda je dobar primjer spomenuti kakav im je bio odgovor na pandemiju koronavirusa, naime od vrlo visokog postotka zaraženih imaju najmanji broj fatalnih slučajeva u regionu i jedan od najmanjih na svijetu. (Internet, Worldometer, Coronavirus, Countries, datum pristupa 10.11.20)

Katarska vanjska politika je odraz njihovog unutrašnjeg djelovanja, donošenja odluka i strategija. To je politika simultano angažirana na više planova, kompleksni prilaz razvoju zemlje, dugoročno razmatran. Sposobne i obrazovane osobe su postavljene na ključna mjesto, karizmatične osobe koje svojom pojavom zrače i privlače pažnju. Od katarskog emira do drugih visokih predstavnika, karakteriše ih rad i konstantni napor u ostvarivanju zacrtanih planova. Takav trud je, priznat ćemo, egzotičan u odnosu na druge Arape, a pogotovo u odnosu na mentalitet bogatih zaljevskih zemalja. Vojničkom doktrinom rečeno da se ”autoritet prvenstveno stiče kroz lični primjer”, katarski zvaničnici primjenjuju upravo takav stil rada, odgovorni su prema poslu. Konstantno se radi, razmišlja se unaprijed i rezultati su vidljivi. Što bi rekli Turci ”zahmetsis rahmet olmas” – bez zahmeta nema rahmeta, tj. bez truda nema zadovoljstva.

Imati svoje predstavnike koje su vrijedni, u zemlji koja se konstantno razvija, koja je sigurna – s gotovo nepostojećim kriminalom, građani vide prosperitet i postaju zadovoljni. Možda je najveća moć jedne zemlje kada ima ponosne stanovnike na svoju vlast.

Posmatrajući nametnuti konflikt s blokadom, dojučerašnjih bratskih zemalja, interesantna je reakcija Katara. Oni su proširili kontekst. Primjenili su (politološko) pravilo, koje kaže da se konflikt najbolje rješava proširivanjem konteksta. Nastavili su raditi, nisu dozvolili da budu paralizovani. Emir Katara je održao famozni govor (Internet, Government Communication Office, Emirov govor na 46. zasjedanju Šure 2017.g., poslije tek nametnute blokade, datum pristupa 07.11.20) u kojem se obratio svim sunarodnjacima, odlučno obećavši da ih ova blokada neće pokolebiti i da će ih samo još ojačati. To su svi lokalni mediji prenijeli i među građanima je porastao duh. Nastale su nove patriotske narodne pjesme, koje su i danas rado slušani hitovi među mladim ljudima, moderno aranžirane pjesme u kojima se povremeno pojavljuje semplovan glas emira iz njegovog emotivnog govora.

Za godinu dana, na istom mjestu, emir u svom govoru prezentuje ekonomski rast. Dakle u toku prve godine blokade, izvoz im je porastao za 18%, dok je potrošnja smanjena 20%. Uzgred, neovisno od svega, ali vrlo zanimljiva činjenica da je KSA za isti period imala ekonomski deficit od 17%.

S nametnutom blokadom, uz blokirane granice, jedna od najtežih stvari po Katar je bila što je blokiran i zračni prostor KSA i UAE. S početkom blokade, katarska diplomacija je promtно reagovala i dobila pristanak Irana da preko njegovog zračnog prostora katarska flota aviona može izlaziti u svijet. Relativno dobri odnosi s Iranom, jer doktrina katarske vanjske politike nije stvaranje konfliktka već je dijalog, i uvijek dijalog na prvom mjestu, su omogućili Kataru da brzo realizuje sporazum sa susjednom zemljom. Taj zračni izlaz je bio vrlo važan.

Druga važna stvar je bio uvoz hrane iz KSA i UAE. Kroz blokadu su vidjeli koliko su bili ovisni, što ih je dodatno motiviralo da razviju svoju proizvodnju hrane, što im se danas višestruko isplatilo, a naročito kroz trenutnu situaciju pandemije koronavirusa.

Isplatili su se i dobri odnosi s Kuvajtom. Nedavno preminuli kuvajtski emir šeik Sabah Al Ahmad je odmah reagovao, s prvim danom nametnute blokade je imao sastanak s kraljem KSA Salmanom Al Saudom u Džedi, pa s šeicima UAE prijestolonasljednikom Abu Dabija Mohammedom Al Nahyanom i vladarom Dubaija Mohammedom Al Maktoumom u Dubaju i onda je došao u Dohu da se vidi s katarskim emirom šeik Tamimom Al Tanijem. Poslije sastanka s katarskim emirom u junu, situacija se počinje pogoršavati u sljedećih par mjeseci. KSA i UAE pripremaju vojnu akciju udara na Katar. Kuvajtski emir ponovo brzo reaguje i u septembru odlazi na sastanak s američkim

predsjednikom Trumpom. Brzo dobijanje termina za sastanak s Trumpom i lobiranje za Katar, nije bila jeftina stvar za Kuvajt. Poslije sastanka, lideri dvije zemlje su se obratili javnosti na zajedničkoj press konferenciji (Internet, White House, Remarks by President Trump and Emir Sabah al-Ahmed al-Jaber al-Sabah of Kuwait in Joint Press Conference Sept. 7, 2017, datum pristupa 08.11.20). Trump je na početku svog govora rekao "Nj. Visočanstvo je lično zatražilo od mene da ubrzam ugovor od 5 milijardi dolara za prodaju američkih borbenih aviona F / A-18 Super Hornet za Kuvajt. Zadovoljstvo mi je izvijestiti da je Kuvajt veliki kupac komercijalnih aviona Boeing i drugih američkih kompanija, a sad smo dogovorili da će Kuvajt kupiti još 10 aviona američke proizvodnje Boeing Airliner 777". (ibid) Zatim su obojica u svojim govorima, neodređeno nagovijestili stvaran razlog sastanka, putem sljedećih izjava. Trump: "Aplaudiram Kuvajtu zbog njegove uloge medijatora i ohrabrujem sve nacije u regiji da daju svoj pošteni udio u porazu onih koji žele ratovati s nevinima...", pa "...Katar, Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Bahrein i Egipat ključni su američki partneri u ovom naporu. Trenutno imamo odlične odnose sa svima njima; možda bolje nego što smo ikad imali. Biti ćemo najuspješniji s ujedinjenim GCC-om...", itd. (ibid) Kuvajtski emir: "Razgovarali smo o situaciji u zemlji, među kojima je najvažniji nesretni spor između naše braće u zaljevskoj regiji i naši napor da je zaustavimo, kao i međunarodna podrška koju smo za te napore dobili..." (ibid). Zatim su došla vrlo konkretna pitanja novinara iz kojih se vidi da se zna pravi razlog sastanka, uprkos mnogim temama koje su spominjali u svojim govorima, nepotrebno šireći kontekst, kao npr. teme o terorizmu, Sjevernoj Koreji, Iranu, Palestini, Libiji, Siriji, američkoj vojnoj intervenciji u Kuvajtu, prijateljstvu Trumpa s kraljem KSA, itd. Trump je slične, nejasne odgovore davao na konkretna novinarska pitanja, a kuvajtski emir je također "pravio akrobatske lupinge" komentarišući naširoko, prelazaći s teme na temu, sve dok nije na kraju press konferencije jasno zaključio: "Hvala Bogu, sada je najvažnije da smo zaustavili bilo kakvu vojnu akciju." (ibid) I kasnije, kuvajtski emir je preko tri godine nastavio mediatorsku politiku, niz posredovanja u korist Katara sa zemljama koje ga blokiraju, sve do svoje nedavne smrti.

Osim Kuvajta, koji je nesumnjivo mnogo učinio za Katar, i Turska je svojim potezima doprinijela da se vojno ne napadne Katar. "Samo dva dana nakon što su Saudijska Arabija, Egipat, Ujedinjeni Arapski Emirati i Bahrein prekinuli diplomatske odnose s Katarom, zbog navodne podrške te zemlje "terorističkim organizacijama", turski Parlament je ratificirao vojne sporazume koji

omogućavaju Ankari da rasporedi vojнике u tursku vojnu bazu u Kataru.” (Internet, AJB, 10. juli 2017, Turska: Vojna baza u Kataru za sigurnost cijelog Zaljeva, datum pristupa 08.11.20)

S aspekta vojne diplomacije, ili tvrde sile, osim turske vojne baze, Katar je domaćin najvećoj američkoj vojnoj bazi na Bliskom Istoku, kojom Katar indirektno posjeduje moć. U njoj su trajno smještene američke i britanske snage, sa preko 11.000 ljudi i 100 borbenih aviona. Da li je to sad pregovaračka, tvrda, ili meka moć – u svakom slučaju pokazalo se u kritičnom momentu kao dodatni ulog u priči zaustavljanja planirane agresije od susjednih zemalja. I u tom kontekstu, dodajmo da je Katar na pragu dobijanja statusa značajnog NATO saveznika ”Sjedinjene Američke Države se nadaju kako će moći nastaviti sa planovima o imenovanju Katara značajnim saveznikom koji nije u sastavu Sjevernoatlantske alijanse (NATO), što je status koji stranim državama donosi koristi u odbrambenoj trgovini i sigurnosnoj saradnji sa Washingtonom, kazao je viši američkih zvaničnik u četvrtak.” (Internet, AJB, 17. septembar, 2020, Zvaničnik: SAD želi Katar za značajnog saveznika van NATO-a, datum pristupa 08.11.20)

Katar ima aktivnu bilateralnu saradnju sa preko 100 država i pasivnu sa ostalim, što predstavlja veliki diplomatski rad kroz stalnu diplomatsku komunikaciju, sastanke, posjete i sl.

Na multilateralnom planu je također vodeći u regiji. ”Na Bliskom istoku Katar se pretvara u čvoriste multilateralizma.” (Cooper, Andrew F., 2013:287)

Gledajući aktivnosti Katara u preventivnoj diplomaciji kroz napore da se zaustave sukobi na sjeveru Afrike i u Afganistanu, popuste napetosti u konfliktima trećih strana, govori o jednoj proaktivnom i stručnom diplomatskom aparatu koji posjeduju i znaju ga koristiti. Pri tome imaju svoj gard i stav, kojeg ne kriju i transparentno ga pokazuju. Energično su protiv izraelske okupacije palestinskih teritorija, konstantno u svakom govoru njihovog predstavnika u UN naglašavaju problem nerješavanja palestinskog pitanja. Svaki mjesec poklanjaju 100 USD pomoći za 100.000 siromašnih porodica u Gazi. Osim toga, stotine miliona USD su donirali Palestini kroz različite projekte. Protiv su sirijskog režima, a podržavaju Libijski režim. Ideološki su najbliži Turskoj. Protestuju protiv Al Sisijevog, egipatskog, režima koji je svrgnuo prvu izabranu demokratsku vladu i zatvorio novinare AJ koji su izveštavali o toj situaciji. Uprkos što tradicionalno zaljevske zemlje nemaju dobre odnose s Iranom zbog dubokog vjerskog razilaženja u tumačenju islama između sunitske i šiitske verzije, Katar ne vidi problem da može imati korektne bilateralne odnose s Iranom koji mu je komšija u Zaljevu. S ogorčenjem gledaju na nedavno postignute bilateralne

odnose UAE i Bahreina s Izraelom, ali sa sve te tri zemlje nastoje da ne prekinu dijalog iako je evidentno da nemaju dobre bilateralne odnose s njima. I tokom blokade, konstantno insistiraju na dijalogu i traženju racionalnog rješenja. Govoreći o gardu Katara, možda je dobar primjer navesti da su tokom aktuelne blokade napustili OPEC, jer su suvereno procijenili da to više za njih ne predstavlja dobit već gubitak. Katar je prva zemlja iz Zaljeva koja napustila ovaj blok zemalja izvoznica nafte. (Internet, AJB, 3. decembar, 2018, Katar se povlači iz OPEC-a u januaru 2019. godine, datum pristupa 08.11.20)

Katarska nacionalna vizija 2030

U predgovoru Vizije, koja je objavljena 2008.g., katarski emir šeik Tamim kaže: " Mapiranje ekonomskog i socijalnog napretka u modernim društvima ovisi o jasnoj viziji i strategiji o tome kako doći tamo. Mudri politički lideri znaju u kojem bi smjeru željeli da se njihova društva razvijaju, uravnotežujući interes sadašnjih i budućih generacija. Ova vizija gradi most između sadašnjosti i budućnosti. Predviđa živu i prosperitetnu zemlju u kojoj postoji ekomska i socijalna pravda za sve, i u kojima su priroda i čovjek u harmoniji. Mi moramo potaknuti naše kolektivne energije i usmjeriti ih prema njihovim težnjama. Snažne islamske i porodične vrijednosti pružit će nam moralni i etički kompas. Dobrobit naše djece i naše djece koja će se tek roditi, zahtijeva da svoje bogatstvo resursima koristimo pametno. Katar mora nastavite ulagati u svoje ljudе kako bi svи mogli u potpunosti sudjelovati u ekonomskom, društvenom i političkom životu. Katar mora također ulagati u svjetsku infrastrukturu da bi mogao kreirati dinamičnu i raznoličniju ekonomiju u kojoj privatni sektor igra istaknuto ulogu. To zahtijeva stalna poboljšanja u efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti vladinih agencija." (Internet, Qatar National Vision 2030, integralna verzija, datum pristupa, 10.11.20)

Katarska nacionalna vizija 2030 (QNV2030) je putokaz prema tome da, već kao napredno društvo, Katar postane sposoban za održivi razvoj s ciljem da do 2030.g. osigura visok životni standard svih građana.

QNV2030 se bavi o pet glavnih izazova s kojima se Katar suočava: balansiranje modernizacije i očuvanje tradicije, zadovoljavanje današnjih potreba bez ugrožavanja budućih potreba, upravljanje rastom, održavanje ravnoteže između Katara i doseljenika i uključivanje u dobro upravljanje okolišem.

Kako se dalje spominje u viziji, "predviđeni razvoj stoji na četiri međusobno povezana stuba": ljudski razvoj, društveni razvoj, ekonomski razvoj i razvoj okoliša. Iz obimnog dokumenta QNV2030 ekstraktovat ćemo za sva "četiri stuba" koncizne poruke.

Stub humanog razvoja želi osnažiti narod Katara kako bi mogao održati i podržati rast svoje zemlje. To zahtijeva poboljšanja u obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i radnoj snazi općenito. Obrazovni sektor i zdravstveni koji su najbolji u regiji, u viziji žele da naprave još boljim. Poboljšanja u radnoj snazi se spominje kao "katarizacija", a to je da se što više državljana Katara educira i obuče za visokostručne poslove koje danas obavljaju stranci.

Stub društvenog razvoja odražava društvene promjene neophodne za unapređenje katarskog društva. Građanima Katara se u jednu ruku nameće potreba da budu dovoljno fleksibilni da udovolje zahtjevima budućnosti, a da istovremeno sačuvaju instituciju porodice. Ovo bi trebala biti jedna dubinska promjena u mentalitetu društva, u odbacivanju svega retrogradnog iz tradicije što koči modernizaciju, a pri tom da sačuvaju identitet, vjeru, kulturu i sve avangardno iz tradicije. Ako smijemo primjetiti, ovo bi bila najbolnija a najkorisnija promjena za društvo. U QNV2030 se to spominje kao sljedeći "ključni aspekt": očuvanje katarskog nasljeđa i jačanje njegovog arapskog i islamskog identiteta, izgradnja sigurnog i stabilnog društva, promovisanje duha tolerancije i otvorenosti, osnaživanje žena, pružanje visokokvalitetnih usluga koje udovoljavaju potrebama i željama ljudi. Socijalni stub također pruža smjernice za razvoj Katara u kontekstu globalne zajednice. Međunarodno, Katar preuzima sve aktivniju ulogu u regionalnim i međunarodnim organizacijama i drugim tijelima koja su uključena u sigurnost, saradnju i mir.

Za stub ekonomskog razvoja, kao treći od četiri međusobno povezanih stubova, se predviđa da će razumne i održive stope ekonomskog rasta pomoći osigurati visok životni standard ne samo današnjih građana već i budućih katarskih generacija jer finansijsku i ekonomsku stabilnost karakterišu niska inflacija, zdrava finansijska politika i siguran i efikasan finansijski sistem.

Ključni element uspješnog i održivog ekonomskog razvoja je djelotvorno, dugoročno upravljanje katarskim ugljikovodičnim resursima (nafta i plin). To zahtijeva pronalaženje prave ravnoteže između eksploatacije energije i ekomske diverzifikacije. Snažan sektor nafte i plina i dalje će igrati središnju ulogu u katarskoj ekonomiji, jer uvelike doprinosi razvoju nacije.

Napravit ćemo blagu digresiju, sa jednom svježom vijesti, koja dočarava sliku katarske proaktivne politike i elastične ekonomije s originalnim odlukama vlade koja zna iskoristiti momentum, za

razliku od troma susjeda u pogledu njihovih reakcija u donošenju odluka bitnih po građane, državu i svoju vanjsku politiku. ” Katar, kao proizvođač nafte i plina svoj državni budžet temelji na cijeni nafte od 40\$ dolara po barelu. Cijena je niža od stvarne i očekivane cijene, kako bi svoje finansije zaštitio od nestabilnih cijena nafte, rekao je katarski emir, šeik Tamim bin Hamad Al Thani.” (Internet, Nova zora, Katarski budžet temeljen na cijeni nafte od 40\$ za barel, kako bi izdržao nestabilnost tržišta, 3 Novembra, 2020, datum pristupa, 11.11.20) S obzirom na to da se cijena nafte od 40 USD pretpostavlja kao polazna osnova za katarski budžet, Katar nastoji izbjegći nova povećanja budžetskog deficit-a. Na primjer, KSA, kao najveći proizvođač nafte u regiji, svoj budžetski plan temelji na cijeni od 50 USD po barelu između 2020. i 2023.g.. ” Katar je otporan na tržišne šokove, uključujući trenutni šok izazvan pandemijom i niskim cijenama nafte, objavio je Moody’s u septembru, kada je potvrdio prethodno dodijeljeni rejting Aa3 za Katar. Snaga katarske ekonomije se ogleda u izuzetno visokoj razini dohotka po glavi stanovnika, velikim rezervama energenata s niskim troškovima ekstrakcije, vladinim mjerama štednje i utvrđenim rezultatima efikasnosti makroekonomске politike, navodi se u izvještaju agencije za kreditni rejting Moody’s.” (ibid)

Međutim, QNV2030 također postavlja ciljeve diverzifikacije prema rastu u neenergetskim sektorima. Kako se doslovno navodi u Viziji ”katarska transformacija u ekonomiji, zasnovanu na znanju, uveliko je u toku i nastavit će ubrzavati.”

Ministarstvo za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju i Katarska fondacija predvode nacionalne napore u pokretanju Katara u tehnološki napredno društvo. Osnivanje katarskog Naučno-tehnološkog parka jedna je od najznačajnijih prekretnica. Sljedeća inicijativa bila je otvaranje Katarskog finansijskog centra, institucije odgovorne za dovodenje međunarodnih finansijskih institucija i multinacionalnih kompanija u Katar.

I posljednji u Viziji od četiri stuba, stub za razvoj okoliša, upozorava na važnost pronalaženja skладa između ekonomskog rasta i zaštite okoliša. Kako se globalni resursi vode i ugljikovodika smanjuju, a povećavaju učinci zagađenja i propadanja okoliša, za Katar će postati važna saradnja s regionalnim susjedima i međunarodnom zajednicom na zaštiti okoliša. Na nacionalnom nivou, katarska vlada je aktivno uključena u kontrolu industrije kroz procjene okoliša i donošenja novih zakona. Ministarstvo općine i okoliša i katarski dobavljač vode i električne energije,

KAHRAMAA, redovno održavaju kampanje podizanja svijesti kako bi nadahnuli javnost na uštedu resursa i 'razmišljanju zeleno'.

QNV2030 je donesena 2008.g. Danas možemo primjetiti da se dijelovi vizije ostvaruju ili da su na dobrom putu da se sve realizuju. U obimnoj dokumentu vizije, razmatrana je i vanjska politika. Siže vizije je sadržan u dva člana Ustava Katara, koji ustvari predstavljaju principe njihove vanjske politike, koji glase; Član 7 "Vanjska politika Države Katar temelji se na principu jačanja međunarodnog mira i sigurnosti poticanjem rješavanja međunarodnih sukoba mirnim sredstvima, podržavajući pravo naroda na samoodređenje, uzdržavajući se od miješanja u unutrašnje stvari drugim zemljama i saradnja sa svim zemljama koje traže mir" i Član 6 "Država poštuje međunarodne ugovore i konvencije i radi na poštivanju svih međunarodnih ugovora i konvencija čija je stranka".

"Katarska strategija za međunarodnu saradnju doprinosi postizanju tri stuba održivog razvoja na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou: socijalnom, ekonomskom i ekološkom razvoju, u skladu sa Globalnom agendom za održivi razvoj do 2030.g." (Internet, Qatar Foreign Policy, International Cooperation, datum pristupa 12.11.20)

U polju internacionalne saradnje, kao što smo ranije spominjali u nekoliko navrata, Katar prvenstveno pomaže svima u nevolji i onima koji su u potrebi. Te brze i darežljive reakcije su skrenule pažnju svijeta na Katar, njegova meka moć dodatno je dobila na snazi. Humana i razvojna pomoć koju pruža Katar prelazi regionalne arapske i islamske granice, proteže se na udaljena područja širom svijeta kao što su Haiti, Japan, Niger i Komorski otoci. Pružili su brzu pomoć u nekoliko katastrofalnih prilika kao što je cunami u Indoneziji, zemljotres u Pakistanu, zemljotres u Kini i Haitiju. Također su pomagali žrtvama poplava u Pakistanu i mnogim drugim traumatiziranim grupama širom svijeta. Tokom aktuelne pandemije, poslali su hitnu medicinsku pomoć za 80 nerazvijenih zemalja. Sa tim akcijama ne prestaju i ako nastave ovim tempom, bliži se broj od oko 100 zemalja koji će biti korisnici katarske pomoći u borbi protiv koronavirusa. U pogledu opšte pomoći, Katar je napravio, kako njihova oficijelna glasila kažu "tri prekretnice". Prvo, pružanje razvojne pomoći za više od 100 zemalja širom svijeta; većina njih bila je usmjerena na sektore zdravstva, obrazovanja, vode i sanitarnih sistema. Drugo, stvaranje institucije Silatech s kapitalom od 100 miliona USD za pomoć u borbi protiv nezaposlenosti među mladima širom svijeta, tj. stvaranjem prilika za posao, a poseban fokus usmjeren je na žene i manje privilegovanih

grupa. I treće, osnivanje organizacije „Obrazovanje iznad svega“ u 2008.g. s ciljem zaštite i podrške prava na obrazovanje u područjima pod prijetnjom kriza, sukoba i ratova. Organizacija je već realizirala nekoliko projekata u Palestini, Iraku i drugim zemljama.

Katar je članica UN, Arapske lige, GCC, Islamske organizacije za saradnju, i drugim internacionalnih organizacija. ”Fokus Katara nije ograničen na bilateralnu saradnju na vladinom nivou; nego se proširuje na multilateralnu saradnju što se vidi iz njenog članstva u nekoliko međunarodnih, arapskih i regionalnih organizacija i tijela koja broje ukupno 328 njih koji djeluju u političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i naučnom domenu. Tokom protekle četiri decenije država je ratificirala i pridružila se članstvu nekoliko višenamjenskih sporazuma u komercijalnoj, pravnoj, ekološkoj, političkoj, medijskoj i drugim sferama.” (ibid)

Katar je bio domaćin nekoliko međunarodnih konferencija i foruma koji se bave trgovinom, razvojem, demokracijama u usponu i finansiranjem razvoja u saradnji sa UN i drugim međunarodnim organizacijama i tijelima:

Ministarski sastanak WTO-a 2001.g.

Samit 77G i Kine 2005.g.

Šesta međunarodna konferencija novih ili obnovljenih demokratija 2006.g.

Međunarodna prateća konferencija o finansiranju razvoja predstavljanjem implementacije Monterrey konsenzusa o mišljenju 2008.g.

Četvrti UN Forum saveza civilizacija 2011.g.

Trinaesta konferencija UNCTAD-a (Konferencija UN-a za trgovinu i razvoj) 2012.g.

Kontroverze o Kataru

Za Katar se vežu nekoliko kontroverzi. Veze s Muslimanskim bratstvom, koruptivna afera sa Michelom Platinijem (UEFA predsjednik 2008-2015.) za dobijanje Svjetskog prvenstva u fudbalu 2022.g., loši uslovi stranih građevinskih radnika na objektima za Svjetsko prvenstvo i veze s Iranom i podrška ekstremnim islamistima, teroristima.

Muslimansko bratstvo je pokret koji je nastao početkom 20. vijeka iz revolta Egipćana prema britanskim kolonijalistima. Inicijalno su bili vođeni idejom za bolje društvo, osnivali su škole i bolnice, zalagali su se za vraćanje šerijatskog prava na mjesto tadašnjeg britanskog sistema i konačno oslobođanje zemlje od strane vlasti. Pokret se širio po drugim arapskim krajevima zbog privlačnosti pravednih ideja za muslimane koju su u to vrijeme većinom živjeli pod tuđim vlastima. Neposredno poslije Drugog svjetskog rata im je zabranjen rad. Od tada pa sve do arapskog proljeća su djelovali ilegalno, najviše podržavani novcem iz KSA i manje od drugih arapskih zemalja, organizacija ili privatnih donacija. 2011.g. se ponovo legalno aktiviraju i uključuju u podršku Mohamedu Morsija koji dobija prve demokratske izbore u Egiptu. Nedugom vladavinom novog predsjednika, tj. vojnim svrgnućem Morsija, zabranjuje se rad Muslimanskom bratstvu i proglašava ga se terorističkom organizacijom u Egiptu. Njihovi dojučerašnji sponzori, KSA i UAE, okreću im leđa, strahujući od vala arapskog proljeća koji bi se mogao preliti u njihove države. Katar se ne miri s brutalnim uklanjanjem legalno izabranog Morsija. AJ o svim događajima, neovisno od režimskih medija, izvještava o situaciji s terena i zbog toga režim zabranjuje njihov rad u Egiptu i hapse novinare AJ. (Internet, Britannica, Muslim Brotherhood, datum pristupa 13.11.20)

Jusuf Al Kardavi, islamski učenjak sa Kairskog univerziteta Al Ahzar postaje disident i odlazi u dobrovoljno izgnanstvo, tražeći azil u Kataru. Islamofobi sa Zapada, alergični na samo značenja imena "Muslimansko bratstvo", objetučke prihvataju teoriju zavjere o terorizmu, te pojedini zapadni mediji zajedno sa "anti-katarskim arapskim kvartetom" objavljaju niz članaka o tome kako Katar pomaže terorizam (opaska autora). Uz reakcije Katara koji odbacuje te tvrdnje, najbolji pokazatelj da su takve optužbe neistinite jeste spektar konkretnog djelovanja Katara kroz međunarodne organizacije, deklaracije i inicijative u naporima borbe protiv globalnog terorizma. Mnogo je dostupnih relevantnih izvora u potvrđivanju navedenog, ali spomenimo samo jedan od

najsvježijih primjera: "Koordinator za borbu protiv terorizma ambasador Nathan A. Sales doputovao je u Dohu, u Katar, 12. augusta, kako bi zahvalio toj državi na njenoj posvećenosti u borbi protiv globalnog terorizma i zalaganju za čvrsto partnerstvo sa Sjedinjenim Američkim Državama u borbi protiv terorizma i sigurnosti." (Internet, AJB, Američko-katarsko partnerstvo u borbi protiv terorizma, objavljen 13.08.20, datum pristupa 14.11.20)

Mnogo je kontroverznih članaka objavljeno o navodnom podmićivanju Michela Platinija od katarske strane za dobijanje prvenstva u Kataru. Čak je i uhapšen 2019.g. s tom optužbom. "Navodno je postojao sastanak između njega, tadašnjeg francuskog predsednika Nikole Sarkozija i katarske vladajuće porodice, nekoliko dana uoči glasanja." (BN, Uhapšen Mišel Platini, objavljen 18.06.19., datum pristupa 12.11.20) Šta god da je bilo, do sada nije ništa dokazano protiv Katara. A kako se zaista lobira i šta se sve radi i ko koga potplaćuje za dobijanje raznih privilegija širom svijeta, sigurno je da se nikad do kraja takve stvari neće saznati u potpunosti. Nelegalni pokloni i protu-usluge sigurno je da postoje, samo što te trgovine s velikim igračima nažalost nikada neće biti dokazane.

Eufimistički rečeno, poznata je stvar da u bogatim zemljama Zaljeva migrantski radnici nemaju prava kolika bi trebali imati. A ustvari radi se o potplaćenim poslovima za koje strani radnici nisu ni sigurni da će biti plaćeni, lošim uslovima života i generalno s jednim grubim odnosom domaćina prema njima. U 6 GCC zemalja, uključujući Jordan i Liban, od 1950.g. je uveden famozni "kafala" sistem za migrante. Prema sistemu kafale (spoznorstva), status radnika migranata je pravno vezan za pojedinačnog poslodavca ili sponzora (kafil) za njihov ugovorni period. Radnici migranti ne mogu ući u zemlju, prebaciti zaposlenje niti napustiti zemlju iz bilo kog razloga bez da se prvo izričito dobije pismeno odobrenje kafila. Da, istina je da je i Katar imao takav izrabljivački odnos prema stranim radnicima. Kuvajt je prvi unio promjene s uvođenjem propisa o zagaranovanju minimalnoj plati, da bi Katar u ovoj godini unio jednu dubinsku promjenu u sistemu za migrantske radnike. "Katar je prva država u regiji Arapskog zaljeva koja je omogućila svim radnicima migrantima da promijene posao prije isteka ugovora bez prethodnog pristanka poslodavca i odredila veću minimalnu plaću za sve radnike." (Internet, Hunam Rights Watch, Qatar: Significant Labor and Kafala Reforms, objavljen 24.09.20, (datum pristupa 15.11.20)

Što se tiče Irana, imamo nekoliko viđenja te države. Ne gledaju na Iran isto Amerika, Evropa, Arapi, Kinezi i Rusi. Arapi suniti imaju 14-vijekovni problem s Iranom zbog ideološki različitog

tumačenja islama. Ne gleda ni sunitski Katar blagonaklono na šitski Iran, ali poznavajući doktrinu katarske vanjske politike koja se zalaže uvijek za dijalog, nije čudno što su uvijek imali pristojne komšijske odnose. I jednima i drugima se to isplatilo. Katar je poslije nametnute blokade mogao brzo dobiti dozvolu Irana da kroz njihov zračni prostor naprave nove rute zračnog mosta s ostalim svijetom, a prilikom teške situacije tokom aktuelne pandemije u Iranu, Katar im je nesebično slao pomoć u deficitarnoj medicinskoj opremi. Nisu politički saveznici, čak nemaju ni zajednički plan u djelovanju rješavanja palestinskog pitanja, iako dijele sličan sentiment prema Palestincima.

Tvrdnje političara i medijske objave da Katar podržava terorizam je upitna retorika, jer s druge strane postoje relevantni izvori koji nude drugačije informacije. Stalna predstavnica države Katar pri UN u New Yorku ambasadorica Alya Al-Thani je samo tokom 2020.g. nekoliko puta naglašavala važnost borbe protiv ekstremizma, povrđujući katarske težnje za borbu protiv globalnog terorizma. Svaki teroristički čin na svijetu koji se dogodio Katar je promtno osudio. ”Sjedinjene Države i Katar održavaju bliske vojne veze. Katarska zračna baza Al Udeid domaćin je najveće američke vojne baze u regiji, koja uključuje američko Središnje zapovjedništvo iz kojeg se prvenstveno provode američke anti-ISIS misije. Katar također održava bliske veze sa Sjedinjenim Državama u globalnim antiterorističkim operacijama. (Izvori: New York Times, Associated Press)” (Internet, Counter Extremism Project, Report Qatar: Extremism & Counter-Extremism, datum pristupa 15.11.20)

Dok se kontroverzno Muslimansko bratstvo smatra terorističkom organizacijom od strane Izraela i arapskog kvarteta, s druge strane oni za Katar to nisu. ”Emir Tamim Al-Thani rekao je CNN-u 2014. da „postoji razlika između pokreta. Znam da u Americi i nekim zemljama na neke pokrete gledaju kao na terorističke pokrete. U našem dijelu regije mi tako ne gledamo.“ (Izvori: New York Times, CNN, Kongresna služba za istraživanje, američko Ministarstvo trezora)” (ibid)

No, Katar je posvećen u borbi protiv ISIS-a i u toku pandemije koronavirusa. ”Zamjenik premijera i ministar vanjskih poslova Katara šeik Mohammed Al-Thani naglasio je u četvrtak na sastanku Globalne koalicije za poraz malih grupa ISIS-a, da uprkos izuzetnim okolnostima s kojima se suočava država Katar i svijet zbog koronavirusa, Država Katar ostaje predana borbi protiv ISIS-a u Iraku i Siriji i ciljevima Globalne koalicije za poraz ISIS-a radi stvaranja uslova za trajni poraz terorističke grupe sveobuhvatnim i višečačnim naporima.” (Internet, Ministry of Foreign Affairs, News, Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs: Qatar is Committed to Fighting

ISIS Despite Exceptional Circumstances Due to COVID-19, objavljen 04.06.20, datum pristupa
15.11.20)

IV.

Al Jazeera, studija slučaja

„Mali broj ljudi uspijeva normalno razmišljati. Postoji vrlo opasna tendencija da se prihvati sve ono što se čuje, sve ono što se pročita, i to sve bez ikakvog preispitivanja. Samo oni koji su u stanju imati kritički odnos i samostalno razmišljaju, samo će oni doći do istine!

Da bi se upoznale struje u riječi, onaj ko hoće istinu – mora uči u rijeku“

Nisargatta Maharaj, indijski mudrac

Mediji i geopolitika

Novinari s jedne strane i političari s druge, naizgled su dvije "suprotstavljene" skupine.

Prvi bi trebali biti "psi čuvari demokratije", oni koji rade u interesu građana u najmanju ruku. U razvijenim demokratskim sistemima novinari bi trebali biti kao savjest koja lebdi iznad političara, oni koji ih koriguju. Političari, plaćeni novcem građana i izabrani njihovim glasovima, bi trebali opravdati ukazano im povjerenje. Politika treba medije jer preko njih vladaju. I političari su ovisni o medijima, pa i u onom najmanjem partikularnom smislu. Moraju paziti da budu pametni, ljubazni, moralni i lijepi jer žele da javnost percipira takvu sliku o njima. A mediji su oni koji ih prezentuju.

Ali pošto je u životu gotovo sve drugačije od onoga kako bi trebalo biti, onda nije izuzetak ni odnos ove dvije skupine. U razvijenim demokratskim zemljama je mnogo sofisticiranije izražena razlika, a u zemljama sa slabijim demokratskim sistemima je vidljiviji realni odnos ove dvije skupine.

Novinari prelaze preko bahatog ponašanja političara, uglavnom da zadovolje svog poslodavca i objave vijest za koju su zaduženi. Mediji obično zapostavljaju činjenicu da političari više njih trebaju nego obrnuto. Novinari nažalost zapostavljaju svoja prava i dostojanstvo, da li je to

konformizam ili manjak hrabrosti ili čuvanje svog radnog mjesta, ali činjenica je da oportunistički gledano iz njihovog ugla - treba što više vijesti objaviti, tj. nositi se s konkurencijom kroz kvantitet objava.

Praktično, te dvije grupe ne mogu jedni bez drugih. Razmjenjuju povjerljive informacije i uglavnom ih zloupotrebljavaju prema građanima. Sirova i čista vijest koju bi građani trebali dobiti, nerijetko biva plasirana više ili manje kao iskrivljena informacija.

Pošto mediji nisu rentabilni, dakle ne mogu ni biti slobodni. Svaki medij ima svoju posebnu medijsku politiku, a ista biva kreirana po želji vlasnika medija. Vlasnici medija su ili moćni pojedinci, ili korporacije, kojima trebaju mediji da bi širili svoju moć ili ih koristili kao oružje. Vlasnici medija su vrlo bliski politici, a novinari rade za platu.

Česti su slučajevi da novinari pređu u profesionalne političare, u određenom etičkom smislu "izdaju i sebe i građane", dok gotovo nikad nismo mogli čuti da je neko iz politike prešao u novinare.

Danas se moderni ratovi vode sa riječima. Procesi protiv pojedinaca i raznih grupa odvijaju se na televiziji i na novinskim stranicama, a ne u sudnici. To znači da smo mi promatrači ili „advokati“. Nije slučajno da SAD, kao najjača država, dominantno nad svim ostalim svijetom ima i najrazvijeniju industriju svijesti.

Poznat je CNN-ov efekt koji pokazuje tu povezanost medija s djelovanjem politike. Vojnim žargonom rečeno, mediji kad urade svoju artiljerijsku pripremu, pješadija lakše osvaja teritorije.

U medijskom izvještavanju, možda čak i opasnije od lažnih vijesti, strateški problem za ljude, za krajnje korisnike vijesti, leži u prešućivanju korisnih informacija. Informacije koje imaju u sebi istinsku vrijednost, u sadašnjem vremenu ne donose trenutni profit vlasnicima medija. "Money rules", dakle "ne vrijedi ništa što ne donosi novac", što je u totalnoj suprotnosti od onoga kako roditelji odgajaju djecu – tj. bi trebali odgajati. A mediji bi trebali imati, pored informacija i zabave, ponudu i edukativnih sadržaja.

U pogledu informativnog sadržaja, teško je i rijetkim medijskim ekspertima odmah uvidjeti za sve vijesti koliko su tačne. Većina konzumenta vijesti i ne istražuje više od ponuđenog, tako da je manipulacija medijskim izvještajima vrlo prisutna, raširena i na kraju djelotvorna. U korist takve ne lijepe činjenice svjedoči i manjak glasa druge strane, zbog uglavnom predrasuda publike i

lijenosti ljudi da samostalno istražuju. Nevjerovatno je kako su ljudi najinertniji u slučajevima kada trebaju ono što im najviše treba. Znanje. U engleskom jeziku "ignorance" su sadržana dva pojma, a to su neznanje i ignorisanje. Mogli bismo iz ovoga zaključiti da "ne znaš ono što ignorišeš". Ako se od sumnje polazi ka spoznaji, ako je pitanje pokretač nauke, zašto ljudi ne istražuju? To je jedna široka tema koja traži poseban širi pristup.

Koliko je lako uticati na ljudi koji imaju averziju prema sticanju znanja, podsjetimo se nedavne vijesti "Američki predsjednik Donald Trump izjavio je da će Amerikanci morati naučiti kineski jezik ukoliko njegov protukandidat Joe Biden pobijedi na predsjedničkim izborima 3. studenog." (Internet, TRT, Trump izjavio da će Amerikanci morati naučiti kineski jezik ukoliko Biden pobijedi, objavljeno 12.08.20, datum pristupa 21.11.20)

Da li je ovo manipulacija s ljudima, zastrašivanje i izrečena prijetnja kroz "morat ćete učiti"? Trump je često izjavama vrijedao inteligenciju čak i prosječnog čovjeka, ali ipak je gotovo pola američkih glasača dalo upravo njemu svoj glas tokom oba glasanja za predsjednika SAD, i kad je dobio i kad je izgubio izbore.

Situacija nije bajna, ali postoji tračak nade da se svijet počinje mijenjati. Čini se da se ljudi počinju buditi, nadajmo se da pametniji počinju pobjeđivati. Primjeri za navedeno, u makro smislu gledajući, Donald Trump nije pobijedio na američkim izborima ove godine, kao što u jednoj mikro slici možemo reći da na lokalnim izborima 2020. u BiH mnogi koji su predstavljali retrogradne snage su djelomično poraženi na izborima po prvi put u bosansko-hercegovačkoj historiji.

U prilog navedene nade, pokušajmo to potvrditi kroz sljedeću teoriju. Vakum neznanja u kojem manipulacije imaju plodno tlo ne može biti vječan. Jednim ljudima se može lagati jedno vrijeme, ali ne može se lagati svim ljudima sve vrijeme. Drugo, putem dostupnih tehnologija, a konkretno ciljajući na socijalne mreže, možemo reći da danas svaki aktivan čovjek na internetu može biti i medij i novinar. Ona osoba koja svojim objavama privuče pažnju dovoljnog broja drugih sudionika da je prate, postaje neko ko ima utjecaj u društvu, postaje "influenser/influenserk" (eng. to influence – uticati). Uprkos lijnosti većine što se svjesno zatvaraju u svoj medijski geto, birajući samo jedan način izvještavanja koji "odgovara" njihovom shvatanju situacije baziranom na predrasudama, socijalne mreže razbijaju takve jednostrane informacije.

Protok razmjene mišljenja između ljudi je ubrzan. U toj masi ljudi koji komuniciraju postoje i destruktivni ljudi koji koriste jezik mržnje i šire lažne vijesti, prevelika sloboda donosi i tamne

stvari. Regulisanje neprimjernih sadržaja na društvenim mrežama se sankcionišu brisanjem istih, a one koje su recimo u nekoj sivoj zoni su odmah podložne javnoj kritici kroz komentare. Pojave ove masovnije komunikacije izgleda da budi ljude u razmišljanju i paralelno bi im trebalo u drugom planu neprimjetno oštriti medijsku pismenost. Nadajmo se da je tako.

Taj novi talas razmjene informacija nameće i medijima novum u poslovanju. Ako mediji žele biti uticajni, moraju biti konkurentni i strateški igrati na kartu kredibiliteta. Lažne informacije, ili svjesne manipulacije, se danas brzo otkrivaju.

Mediji dakle moraju sada više povesti računa "da je pamet s druge strane ekrana" ako žele sačuvati svoju moć.

U globalnom selu planete Zemlje nijedan politički uticaj se više ne ostvaruje bez medija.

Mediji i popularna geopolitika su dvije toliko isprepletene priče da postaje nezamislivo odvojiti jednu od druge.

Šta je Al Jazeera?

Pođimo od imena.

”Al“ je određeni član, kao što je i u engleskom jeziku ”the“.

Etimološka definicija „jazeera“ na arapskom je „ostrvo“ ili „poluostrvo“, ali naziv nosi simbolično značenje.

Može se odnositi na Arapski poluotok uopšte, može se odnositi na Katar, koji je poluotok u okviru Arapskog poluostrva. Ili možda, Al Jazeera kao ostrvo profesionalnog novinarstva u dijelu svijeta u kojem profesionalno novinarstvo tradicionalno nije prevladavajuće.

Sjedište AJ je u Dohi. U državnom je vlasništvu. Iako se isključivo finansira od Katara, AJ zadržava svoju uređivačku neovisnost. Obje strane, i Katar i AJ, često su potvrđivali tu teoriju o famoznoj neovisnosti. Zdravorazumski gledano je to nemoguće. Zatim, istražujući objavljene vijesti na AJ, vrlo se lako može primjetiti da AJ objavljuje sve važne vijesti koje se tiču Katara i nikad ne objavljuje o negativne vijesti o Kataru. Dakle, neosporno je da je AJ u potpunosti na strani Katara. Gotovo identično kao što je npr. BBC na britanskoj strani. Možemo reći da je to razumljivo te na kraju i vidljivo.

S druge strane, kad poredimo neke velike državne medije sa AJ, kao što su Xinhua, AP, Russia Today, koje su također ovisne o svojim državama-osnivačima, postoji razlika. AJ ne djeluje agitpropovski, nije Katar svakodnevna vijest, niti je stalno u fokusu. AJ informiše o svim bitnim temama svijeta na jedan privlačan način, a to je poštovanje ukusa svojih gledaoca. Konzument medija koji dobija tačnu i pravovremenu informaciju, bez navijačkih, tj. sugestivnih komentara, ostavljujući baš njemu da donosi zaključke – tako da se gledaoc osjeća dostojanstveno. Uz vijesti, u programskoj ponudi su zastupljeni i drugi sadržaji u različitim i kratkim narativnim formama. Reportaže o aktuelnim dešavanjima iz svijeta koje drugi mediji ne objavljuju. Ugao prilaza temi je specifičan, nije grub na način koji smo navikli vidjeti na ”velikim“ televizijama. Ima šarm dokumentarnog filma, ali je ipak vijest koja je ispričana sa empatijom. Naratori, tj. voditelji, nisu nametljivo u prvom planu promocije sebe, već teme. Fotografija koja prati priče uvijek nudi malo više od onoga što smo navikli vidjeti, pa i kroz vizuelni aspekt nam dodatno čini sve zanimljivijim.

Debate od javnog značaja u studiju vode pripremljeni novinari koji ostavljaju pozvanim stručnjacima da komentarišu i zaključuju, slično kao i u političkim temama. Često su gosti iz različitih društveno-političkih miljea, nudeći publici i glas "druge strane".

Vlasnik AJ izdvaja velika sredstva. Katar to može i svjesno to radi. AJ je najjača katarska meka moć. Sada pogotovo, od kako je postala jedan od najvećih svjetskih medija.

Radnici AJ su dobro plaćeni, više od drugih lokalnih medija. Dodajmo i da su njihova prava na vrlo visokom nivou. Uz primjer da porodilje imaju godinu dana trudničko bolovanje uz sačuvano radno mjesto po povratku, mnogo govori. Čak i ako npr. žena koja nije zaposlena u AJ i ne koristi punu godinu dana trudničko bolovanje, njen muž koji je zaposlenik AJ može iskoristiti tu privilegiju do kraja.

Radnici na zadatku imaju plaćene sve troškove, a svi rade sa najboljom i modernom tehničkom opremom i smješteni u vrlo dobrom prostorijama. Uzročno-posljedično, zaposlenici AJ su veoma zadovoljni, motivisani da daju svoj maksimum u poslu i radna atmosfera među svima je pozitivna.

Razvoj AJ

Početkom juna 1996.g., u jednoj omanjoj zgradi u Dohi, rađa se AJ okupljajući desetine novinara, tehničara i producenata. Ustvari, AJ nastaje kao po inerciji propalog BBC programa u KSA. "Satelitski kanal Aljazeera pokrenut je u novembru 1996. godine nakon zatvaranja BBC-jeve televizijske stanice na arapskom jeziku, zajedničkog ulaganja sa saudijskom kompanijom. Raspao se nakon godinu i po dana kada je saudijska vlada pokušala uništiti dokumentarac o pogubljenjima prema šerijatskom zakonu." (Internet, Encyclopedia•com, Books, Politics and business magazines, Aljazeera Satelite Channel, datum pristupa 05.12.20)

Poslije pet mjeseci praktičnih vježbi TV posla i pilotiranja, 1. novembra 1996.g. AJ počinje s radom. Krajem istog mjeseca su emitovali svoj prvi talk show "Šerijat i život". Njihov stalni gost bio je islamski naučnik Jusuf Kardavi. Program nije bio čisto religiozne prirode. Bila je to emisija koja se otvorenog uma bavila modernim životom - presijecajući se s religijom i socijalnom pravdom. Otvaranje s ovakvom temom u kontekstu vremena i prostora je bio dobar početak. Religija je u arapskom svijetu neodvojiva od života, uvijek prisutna, pa čak i u svakodnevnim banalnim životnim situacijama je religijska terminologija nezaobilazna. Na primjer, nemoguće je

čuti Arapa (bilo koje vjere) da kad izgovori rečenicu u budućem vremenu ne doda, prefiksom ili sufiksom, "ako Bog da", tj. "inšallah".

S druge strane, u arapskom svijetu je već odavno prisutna dekadencija i devalvacija vjere, naročito u odnosu na prošlost kada su Arapi bili svjetska avangarda u svakom pogledu. Dakle, krenuti s ovakvom univerzalnom temom, koja je razumljiva za sve, koja je više nego aktuelna i svevremena možemo reći, je bio odličan početak. Pogotovo što nije išla u jednom nametljivom, obavezujućem fetva-stilu, već u pravcu filozofskog razgovoru o životu. Iako za očekivati kako bi AJ trebala zastupati vjerske teme u daljem svom emitovanju, ona to nije uradila i izvještavajući o interesantnim događajima po društvo je gradila svoj internacionalizam, tj. univerzalnost.

U početku su emitovali vijesti u terminima "na pola sata", da bi izbjegli preklapanje s vijestima od drugih TV emitera. 16.maja, 1998.g., se pakistanski premijer Navaz Šarif obraćao naciji o prvom testu nuklearne eksplozije, kao odgovor na isti nedavni događaj u Indiji. Taj govor je počinjao, po lokalnom vremenu u Dohi, u 16.00h. Do tada je AJ prve vijesti emitovala u 16.30h, a zbog ovog događaja i od ovog datuma je promijenila termin za vijesti.

Sljedeći, vrlo važan događaj o kojem AJ izvještava je vojna operacija "Pustinjska lisica", koja počinje u Iraku 18. decembra 1998.g s intenzivnim bombardovanjem od strane američkih i britanskih aviona. AJ izvještaje po prvi put prenose zapadni mediji i od tog momenta AJ postaje poznata u cijelom svijetu i prepoznata na drugi način. Njeni izvještaji su s drukčijim pristupom od onoga kako smo navikli da samo CNN ekskluzivno izvještava i u svom pompeznom stilu.

Poslije dvije godine i dva mjeseca rada, AJ pokreće 24/7 program emitovanja, s početkom 1999.g. AJ je svoju ponudu podigla na ozbiljan nivo, broj personala je utrostručen i broji tad već 500 zaposlenika u svojoj kući. Poslije 2 godine, početkom 2001, AJ je pokrenula web portal na arapskom jeziku, koji je i danas popularni izvor informacija za milione korisnika.

"U Afganistanu je talibanska vlada dala dozvolu da tri međunarodne medijske organizacije otvore biroe u glavnom gradu. Al Jazeera je bila jedna od njih. Odluka o otvaranju biroa u Kabulu u maju 1999. godine bila je značajan iskorak za međunarodnu ulogu koju će Al Jazeera igrati u godinama koje dolaze." (Aljazeera Media Network, About Us, Our Story, Our History, datum pristupa 05.12.20)

Nemili događaj u New Yorku 11. Septembra 2001.g. mijenja sve. U tom periodu je jedina internacionalna medijska kuća koja je ostala u Kabulu je AJ. Sve što se doznaće u svijetu o Bin Ladenu, dolazi od AJ. ” Mnogo onoga što svijet zna o Al Kaidi i njenom vođi u to vrijeme Osami bin Ladenu, došlo je sa video traka bin Laden emitiranih na Al Jazeera.” (Ibid) Sa tim ekskluzivnim i vrlo traženim informacijama, AJ je lansirana u globalni medijski vrh. Dodajmo da slijedi brzi odgovor, američka vojna intervencija na Afganistan. Kabul je totalno blokiran, a jedine vijesti u svijet dolaze od AJ, čiji je biro također bio meta američkog bombardovanja.

U periodu 1999-2001.g. AJ prolazi kroz teške periode. U Kuvajtu im je bio zabranjen rad jer je u toku uživo javljanja jedan Iračanin uvrijedio kuvajtskog emira. U Maroku im dozvoljavaju, pa ukidaju dozvolu za rad, i tako neprestano pod pritiscima sljedećih deset godina. Od početka Druge intifade u Palestini, AJ biro iz Ramale šalje slike u svijet o izraelskim napadima s kopna, mora i iz zraka sljedeće četiri godine, dijeleći pri tom teške uslove života s ostalim Palestincima.

Nakon što su Sjedinjene Države pokrenule rat protiv Afganistana nakon napada 11. septembra, kancelarija AJ u Kabulu bila je jedan od najprometnijih kancelarija za vijesti na svijetu.

Sami Al Hadž, rodom iz Sudana, bio je snimatelj Al Jazeera, a u Pakistanu je boravio 15. decembra 2001. godine, kada je zadržan i predan američkim snagama, koje su ga smatrali "neprijateljskim borcem". Bio je u američkom zatvoru Guantanamo do 2008.g.

Krajem 2002.g. AJ pokreće web stranicu na engleskom jeziku. Četiri dana poslije američke invazije na Irak u 2003.g., 24. marta im je hakovana ta stranica. ”Američke snage bombardovali su ured Al Jazeera u Bagdadu 8. aprila 2003. godine, ubivši ratnog dopisnika Tareka Ayouba. U eksploziji je ozlijeđen pomoćnik snimatelja Al Jazeera Zouhair Nadhim, koji je bio na krovu ureda s Ayyoubom.” (Ibid) Ono što je razlikovalo izvještavanje AJ u odnosu na CNN, tokom američke invazije, je u sljedećem; AJ je izvještavala o tome gdje rakete slijeću, a CNN o tome s kojeg se mesta ispaljuju. ”Salah Hassan El-Ejaili bio je snimatelj Al Jazeera u Bagdadu. Dana 3. novembra 2003. godine, snimao je posljedice bombaškog napada na cesti na američki vojni konvoj u Dialahu. Američke snage uhapsile su ga i ponovile popularni refren američkih snaga i političara u Afganistanu i Iraku: lažna tvrdnja da Al Jazeera unaprijed zna o napadima.” Salah je zatvoren u irački zatvor Abu Ghraib kojim su upravljali Amerikanci, kao i njegov kolega iz bagdadskog ureda Suheib Badr Darwish pod sličnom optužbom. Obojica su pušteni nakon nekoliko mjeseci ispitivanja. Njihove žalbe još nisu presuđene na američkim sudovima.

Prve godine američke okupacije Iraka uhapšen je 21 pripadnik AJ. Svi su pušteni kasnije bez optužbe, ali neprekidni pritisci nove vlasti ukazivali su na neugodnu situaciju. Iračko prijelazno vijeće Vlade, koje su stvorile Sjedinjene Države, naložilo je dvonедjeljnu obustavu aktivnosti za biro u Bagdadu u septembru 2003.g, da bi ponavljali slične zabrane u narednom periodu. Istog mjeseca, američke snage uhapsile su u Bagdadu ekipu AJ na čelu sa Atwarom Bahjatom. "Atwar je bila jedna od najpoznatijih iračkih novinarki. Napustila je Al Jazeera u februaru 2006. godine, a tri sedmice kasnije izvršen je atentat na nju dok je izvještavala u Samarri." (Ibid)

Interesantne su izjave visokih zvaničnika iz tog vremena.

"U svom obraćanju Državi Unije (State of the Union) u januaru 2004.g., američki predsjednik George W. Bush osvrnuo se na AJ kao na izvor "mrske propagande" koja dolazi iz arapskog svijeta." (Ibid)

Osvrćući se na ekskluzivno izvještavanje AJ s borbenog fronta, američki ministar Odbrane Donald Rumsfeld rekao je: "Definitivno mogu reći da je ono što Al Jazeera radi zlobno, neprecizno i neoprostivo." (Ibid)

Verbalni napadi američkih zvaničnika na AJ u tom vremenu su eskalirali. Kako se invazija u Iraku širila, medijski izvori izvjestili su o navodno neobjavljenim zapisnicima razgovora između američkog predsjednika Georgea W. Busha i britanskog premijera Tonyja Blaira od 16. aprila 2004. godine, "kada su njih dvojica navodno razgovarali o američkom zračnom napadu na sjedište AJ u Dohi". (Ibid)

David Blunkett, bivši britanski ministar Unutrašnjih poslova, otkrio je u svojim memoarima objavljenim u oktobru 2006. godine da je, tokom američke invazije na Irak 2003. godine, predložio Blairu da bi britanska vojska trebala bombardovati TV predajnik AJ u Bagdadu.

"21. maja 2004.g. snimatelj AJ Rashid Hamid Wali ubijen je američkom snajperskom vatrom u gradu Karbala na jugu Iraka dok je snimao sukobe. 7. augusta 2004.g. privremena iračka Vlada naredila je jednomjesečno zatvaranje bagdadskog biroa AJ. Isključivanje je produženo na neodređeno vrijeme u septembru, a biro je zatvoren na više od šest godina. Zabrana je konačno ukinuta 3. marta 2011.g. Iračka komisija za komunikacije i medije 2013.g. suspendovala je licence AJ i devet drugih kanala. AJ je nastavila raditi iz Erbila, glavnog grada Iračke regije Kurdistan, autonomne regije smještene u sjevernom dijelu zemlje. 14. aprila 2016.g. iračka Komisija za

komunikacije i medije je povukla radnu dozvolu AJ u zemlji na godinu dana. Godinu dana kasnije, zabrana je ukinuta, a AJ je nastavila raditi u svom bagdadskom uredu.” (Ibid)

Iračka epizoda je za AJ bila nesumnjivo jedan od najtežih perioda. Gledano iz novinarskog ugla, izvještavanje s ratišta spada u najteži posao, a pošteno izvještavati, tj. biti između dvije vatre u centru borbi je najopasniji posao na svijetu. U takvim okolnostima je sigurniji vojnik, bilo koje strane, od novinara. Pri svemu tom, novinari AJ su bili lažno optuživani, zatvarani i ubijani.

Svoju ispravnost su dokazali upornim i požrtvovanim radom. Poslije Iraka, AJ je prolazila i kroz druge teškoće, ali ne više u tolikom obimu. Doduše, moramo spomenuti da su novinari AJ zatvarani, tučeni i ubijani u Sudanu, Egiptu, Jemenu, Palestini, Libiji, Tunisu, Iraku i Siriji. Također mnoge države su AJ otežavali rad sa restrikcijama, lobiranjem protiv, hakiranjem, protjerivanjem, zatvaranjem, kradom autorskih prava i sl., kao što su KSA, Bahrein, UAE, Jordan, Kuvajt, Maroko, pa i američka NSA.

Na kraju se pokazalo da namjera AJ nije bila ništa drugo od izvještavanja svoje publike. Paralelno s teškoćama na ratnim poljima i izvještavanju s nesigurnih područja i davanju glasa potlačenim gdje su takvim pristupom privlačili gnjev tlačitelja na sebe, AJ se razvijala i širila broj svojih kancelarija po svijetu.

Retoričko pitanje je, da li Katar pod velikim pritiscima daje svoj najbolji sok? Gledano kroz prizme pritisaka, na terenu za AJ i ranije spomenutu blokadu, doktrina Katara je bila ne popustiti pod lažnim optužbama, te nastaviti dalje raditi. Što veći pritisak, veća ulaganja i umnožavanje kreativnih projekata. Primjenjena politološka teorija da se (nametnuti) konflikt rješava širenjem konteksta je i u ovom slučaju empirijski dokazana kao uspješna. S tim da je važno spomenuti, kako se širio kontekst. U oba slučaja je Katar pametno investirao. To možemo najkraće reći, ili odgovoriti putem pitanja: da li postoji bolja investicija od ulaganja u znanje?

Pa pogledajmo u kojim se to pravcima se širila AJ.

2004.g. AJ osniva Odjel za osiguranje kvaliteta (Al Jazeera Quality Assurance Department). Zadatak Odjela je definisati standarde, nadgledati izlaz (informacija) i osigurati pridržavanje uredničkih politika AJ i najviših međunarodnih tehničkih i novinarskih standarda. Objavljuju vodič AJ "Urednički standardi". 2012.g. Odjel je uzdignut da postane Direkcija, direkcija koja

istražuje pitanja tačnosti, pravednosti, uravnoteženosti i ukusa u pokrivenosti tema, te daje preporuke za kontinuirano poboljšanje.

Također, u 2004.g., AJ osniva Medijski centar za obuku novinara, s dvostrukom misijom, za kontinuiran razvoj novinara AJ kao i za novinare iz cijelog svijeta. Angažuju najbolje stručnjake. Centar nakon deset godina rada se širi i prerasta u Institut za obuku medija, institut koji danas ima široku mrežu strateških partnerstava s uglednim medijskim institucijama i krugovima na lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Djelujući kao oči i uši arapskog svijeta, AJ Mubasher (uživo) pokrenuta je početkom 2005.g. kako bi gledaocima pružala snimke globalnih i regionalnih događaja u stvarnom vremenu. Daljinsko emitovanje i kamere sa terena prikazuju politička okupljanja, konferencije za štampu, rasprave i sastanke, donoseći publici najnovije informacije o političkim, socijalnim, kulturnim i ekonomskim pitanjima.

2005.g. AJ pokreće Međunarodni festival dokumentarnog filma u Dohi koji se održavao svake godine, da bi se ugasio 2015.g. kada je bilo svečano zatvaranje. Prve godine su predstavljeni arapski filmovi snimljeni za TV, druge godine su uključeni filmovi i iz nearapskog svijeta, da bi od treće godine do kraja festivala bili prikazivani iigrani filmovi. Šteta što festival nije prerastao u permanentan godišnji događaj jer je bio glavni kulturni događaj u regiji koji je okupljaо filmske umjetnike i inovatore širom svijeta. Zbog žala za tim dobrim, prekinutim projektom, Edhem Fočo, Direktor AJB Networks, je predložio upravi AJ da nastavi tu ideju, ali u Sarajevu. Poslije 2 godine pauze, i priprema za nastavak, AJ pokreće nastavak festivala u Sarajevu pod nazivom AJ DOC. 2018.g. je pokrenut prvi, drugi u 2019. i treći u 2020.g. Primijenjena iskustva i iskorištena mreža od Međunarodnog festivala dokumentarnog filma u Dohi, sa dobrom organizacijom tima AJB, prvi AJB DOC je prevazišao očekivanja. Drugi AJB je bio još bolji, čak je i iskoračio iz regionalnog okvira u međunarodnu pažnju sa pobjedničkim filmom "Za Samu". Taj dokumentarni film je dobio nagradu Emmy 2020 i ušao u najužu konkurenenciju od 5 dokumentarnih filmova za Oscar 2020. "Lista 100 najutjecajnijih ljudi u svijetu, koju svake godine izrađuje magazin Time, objavljena je i za 2020. godinu, a na njoj se našla i Waad Al Khateab, autorica filma "Za Samu". (Internet, AJB DOC, Lista najutjecajnijih ljudi 2020: Waad Al Khateab, datum pristupa 06.12.20)

Za razvoj AJ koji slijedi, spomenimo dva važna događaja u 2006.g.

Prvi je osnivanje Centra za studije AJ i pokretanje think tanka kako bi omogućio detaljna istraživanja i podatke novinarima AJ, kao i pružio javne platforme za globalnu razmjenu ideja. U Centru se nalaze istraživači i autori svjetske klase, on je domaćin ad hoc seminara i pozadinskih brifinga vođa mišljenja i donosioca odluka, te objavljuje kratke izvještaje o politikama i analize tokom cijele godine. Također, organizira godišnji forum AJ, okupljajući mislioce, političare, akademike i novinare kako bi razgovarali o regionalnim i globalnim transformacijama. "Indeks Univerziteta u Pensilvaniji svrstava Centar u prvih 5 (od 480) istraživačkih institucija javne politike na Bliskom Istoku i u Sjevernoj Africi. (Indeks je rezultat međunarodne ankete preko 1.950 naučnika, javnih i privatnih donatora, kreatora politike i novinara koji pomažu u rangiranju više od 6.500 istraživačkih centara koristeći niz kriterija razvijenih na Univerzitetu.)" (Internet, Aljazeera Media Network, About Us, Our Story, Our History, datum pristupa 06.12.20)

Drugi važan događaj je pokretanje novog kanala AJ, pod nazivom Al Jazeera International. Kasnije je promjenjeno ime u Al Jazeera English (AJE), kako se zove i danas. Pokretanje kanala na engleskom jeziku sa cjelodnevnim programom lansira AJ u direktnu konkureniju velikim medijima kao što su CNN, BBC, kao i ostalim medijima koji emituju program na engleskom jeziku. Za nekoliko mjeseci, AJE je privukla milione novih gledaoca. U početku su biroi AJE bili na četiri lokacije odakle su emitovali program: Kula Lumpur, London, Washington i Doha. S vremenom, glavna emitorska mjesta su ostali London i Doha. Angažirajući najbolje novinare, uz desetine raznih nacionalnosti u redakcijama, AJE je pored aktuelnih vijesti stavila fokus na nerazvijeni Jug. Dugo su radili s motom "Voice of the voices" - kao advokati onih o kojima drugi ne mogu čuti njihov glas. Osim što su s ovim pristupom obogatili novinarsku etiku, birajući egzotične priče "gurnute pod tepih javnosti", sigurno je da su time ponudili raznovrsniji program čime su privukli dodatnu publiku.

AJ je 2007.g. pokrenula prvi dokumentarni kanal u arapskom svijetu, nazvan Al Jazeera Documentary Channel. Kanal podržava arapsko filmsko stvaralaštvo služeći kao zagovornik arapske dokumentarne industrije. Emitira portrete ljudi i mjesta koja čine (arapski) svijet - podižući svijest i nadahnjujući milione ljudi širom Bliskog Istoka. Ovaj kanal, koji je samo na arapskom jeziku, je ohrabrio nadarene redatelje, pisce, producente i vizionare koji vjeruju da su dokumentarni filmovi jedinstvena i privlačna platforma. Možemo reći da je to jedan inkluzivni projekt koji povezuje razjedinjeni arapski svijet, također edukativnog karaktera koji oplemenjuje

Arape s korisnim informacijama, čuva književni arapski jezik (fus•ha) i sigurno da ih s umjetničkom naracijom dokumentarnog filma intelektualno uzdiže na sličan način kao što se događa putem čitanja knjiga.

Knjige, dakle naučne tekstove, naravno da ne može nijedna forma zamijeniti. Podsjetimo se na kontekst današnjeg načina življenja. Svjedoci smo vremena u kojem sadašnja dinamika života s novim tehnologijama donosi jednu iluziju "ubrzavanja" stvari i "nemanja vremena" za čitanje knjiga. Dominira površnost, a dubinske analize su "dosadne". U medijima primjećujemo sve više vijesti s formom pompeznog naslova, kratkog teksta i šokantne fotografije, i bombardovanje takvim informacijama u beskraj bez predaha. Predozirani većinom nebitnim informacijama, ljudi radije biraju gledanje filma nego čitanje knjige jer će im prvo "oduzeti" sat i po vremena a drugo sedam dana. Film i knjiga imaju sličnu naraciju. Ako bi rekli da film može poslati poruku kao i knjiga, onda je dokumentarni film vrijedan kao kvalitetna knjiga.

Sljedeći iskorak za AJ je bio u 2008.g. s uključivanjem ljudskih prava u redakciju.

S uvjerenjem da jaki i glasni mediji mogu unaprijediti osnovna ljudska prava, AJ je osnovala stalni ured za ljudska prava u svim svojim redakcijama. Stolovi za ljudska prava reorganizovani su i prošireni u Odjel 2013., a 2015.g. pokrenut je Centar za javne slobode i ljudska prava (Public Liberties and Human Rights Centre) – koji je učestvovao na Generalnoj skupštini Afričke federacije novinara (Kartum, 13.-14. decembra 2018.g.).

Centar pokreće kampanje za stvaranje svijesti o međunarodnom humanitarnom pravu i sprečavanje erozije ljudskih prava. Sa posebnim fokusom na slobodu štampe, Centar se također bori za ukidanje nekažnjavanja za zločine protiv novinara. Tokom cijele godine Centar organizuje radionice i seminare koji okupljaju branitelje ljudskih prava iz različitih dijelova svijeta. Centrom rukovodi Sami al-Hadž, jedini novinar koji je uhapšen i mučen u američkom internacijskom kampu na Kubi, u zalivu Gvantanamo.

Rađanje AJB 11.11.2011.g. je važan datum i za AJ i za Balkan.

AJ pokreće prvi regionalni kanal na lokalnim jezicima, Al Jazeera Balkans (AJB), u Sarajevu, sa glavnim emiterским centrima u Beogradu, Skopju i Zagrebu.

Uz nepristrano izvještavanje koje ljude stavlja u središte priče, AJB je postala platforma za otvoreno novinarstvo, zajedno s ozbiljnom raspravom. A na uvijek živahanom geopolitičkom

prostoru, balkanska dešavanja su neiscrpni izvor informacija. Kao prvi regionalni informativni kanal, AJB emitira programe i analize na svim lokalnim jezicima, dajući lokalni kontekst temama koje utječu na ljudе na regionalnom i međunarodnom nivou. Novi medij na Balkanu je privukao publiku od gotovo 4 miliona domova. Dosežući gledaoce u više od 30 zemalja, AJB je pružila gledaocima široku pokrivenost koja ranije nije bila dostupna u regionu. Kao dio medijske mreže AJ, AJB ima pristup za više od 70 ureda širom svijeta, pružajući stanovnicima regije globalnu pokrivenost, nudeći im time i širu sliku u svom programu. AJB je postala lokalni glas kojem se vjeruje jer je u kvaliteti nadmašila konkurenciju.

AJ+, Leading the Social Media News Revolution

U San Franciscu 2013.g., uz strast, kreativnost, posvećenost unošenju novih glasova u razgovor i spremnost na rizik, AJ+ je iz male kreativne radnje prerastao u međunarodni brend s milionima gledalaca širom svijeta. Naredne godine, AJ je formalno lansirala AJ+. Specijaliziran za video zapise optimizirane za mobilne uređaje, brzo je izbio u prvi plan na društvenim mrežama. Danas AJ+ proizvodi priče svjetske klase na četiri jezika, dakle 3 nova; AJ+ Español lansiran 2015., AJ+ Arabi lansiran 2016. i AJ+ Français lansiran 2017.g.

Osim neprekidnih internacionalnih radionica za usavršavanje novinara i podizanja nivoa novinarstva, u sklopu svog Instituta, AJ je prije nekoliko godina bila domaćin za dva važna okupljanja u Dohi.

Prvi, 2016.g., je bio održavanje 65. kongresa Međunarodnog instituta za štampu (IPI - International Press Institute) u partnerstvu sa AJ, pod nazivom "Novinarstvo u riziku". IPI je globalna mreža novinara, urednika i rukovodilaca medija iz gotovo 100 zemalja iz cijelog svijeta sa sjedištem u Beču u Austriji. Osnovan je 1950. godine kako bi branio slobodu medija i slobodan protok informacija.

A drugi je bio iste godine, kada je AJ ugostila više od 350 delegata medijskih organizacija iz 100 zemalja u Dohi u okviru Svjetskog samita medija (WMS - World Media Summit). Al Jazeera domaćin svjetskog samita medija, pod sloganom "Budućnost vijesti i novinskih organizacija". Prezidijum WMS-a u to je vrijeme uključivao 10 vodećih novinskih organizacija: Xinhua, CNN, Reuters, AP, "Russia Today", AJ Media Network, ITAR-TASS, Kyodo News, MIH Grouop i The Hindu. WMS je pokrenula Xinhua, a prvi samit održan je u Pekingu 2009.g., te drugi u Moskvi 2012.g.

Ovo poglavlje možemo zaključiti da je AJ za 25 g. izrasla u veliki svjetski medij, koji je danas naročito prisutan i važan u turbulentnoj regiji Bliskog Istoka. Ona je izrasla u svjetsku medijsku kuću u pravom smislu te riječi. Kuća koja okuplja novinare iz cijelog svijeta, kuća koja odgaja novinare, kuća koja ih hrani i štiti.

Katar je mala, ali vrlo bogata država koja je uložila milijarde dolara u AJ. Razvoj AJ ne bi bio moguć bez konstantnog ulaganja u tolikoj mjeri. Također smo primjetili da sve katarske investicije imaju dugoročni plan za (samoodrživi) razvoj. Vidljiv je potpis Katara u razvoju AJ jer je slična doktrina, a isti je finansijer. U početku angažovanje najboljih stručnjaka, a zatim paralelno s rastom izgrađivati svoje institucije koje će biti baza za osposobljavanje domaće pameti i pri tom konstantno biti otvoren prema cijelom svijetu. Vidjeli smo da Katar zna privući i ugostiti, da su izgradili kapacitete i infrastrukturu, a možemo im i priznati da su vrlo vješti domaćini.

Mnogo je dilema prisutno, ljudi se stalno pitaju. Ko finansira AJ? Da li je AJ slobodan medij? Da li Katar vodi uređivačku politiku na AJ? Da li je AJ teroristički medij? Da li zabranjen rad AJ u SAD? Na čijoj je strani AJ? Kakvu propagandu radi AJ?

Korijen pitanja je prvenstveno u tome što od početka AJ govori da nije pod uticajem bilo koga, što i Katar isto potvrđuje. A vrlo jednostavno je sve objasniti. Katar jeste osnovao AJ i stalno snosi sve njene troškove. Znači, AJ jeste u potpunosti zavisna od Katara. Ključ svega je u postavljenim odnosima, kako je vlasnik zaista prepustio uređivačku politiku upravi AJ.

Razumijevajući kontekst, sve se lakše može shvatiti. Prijašnji katarski emir Hamad Al Tani je zagrljio BBC-jev projekt koji su Saudijci odbacili, tj. istjerali iz svoje zemlje. Kada je bogati vladar video da se njegovo "čedo" zahvalno razvija i raste, onda je nastavio s ulaganjima i počela se odvijati lijepa, win win, priča. Inače, oko bogatih vladara se podanici takmiče ko će im donijeti ekskluzivnu informaciju, samo zbog sticanja naklonosti istih. Zato su vladajući uvijek dobro informisani. A čovjek na vrhu kad još pita i plati za savjet – onda dobije vrlo kvalitetna saznanja. Izgleda da je osnivač AJ od početka postavio zdrave temelje. Ne moramo nikakvih izvorom potvrditi, jer vidimo kroz djelovanje AJ, da su se savjeti medijskih eksperata poslušali i primjenili na praktičnom planu. Rasterećeni potrebe od nekog niskog ili ideoškog cilja, vlasnici su počeli praviti medij "kakav medij treba biti". Poznavajući arapski takmičarski mentalitet, vjerovatno im je motiv bio da budu najbolji u svijetu.

Nova medejska kuća, koju nisu opterećavale nikakve afere, je imala čvrst temelj koji je mogao ponijeti svu ovu nadgradnju do danas. Naravno da je Katar, tj. vladar Katara, imao uticaj na program AJ. Izgleda da je u samom početku bila dogovorena doktrina "vi radite najbolje što možete, a ja vam se neću puno miješati i pomoći će vam u svemu". Ako se ova teza čini prihvatljivom, možemo li onda postaviti ovo pitanje – ako vam neko darežljivo pokloni idealne uslove za posao koji najviše volite, hoćete li raditi najbolje što možete? Odgovor na ovo pitanje svi znaju, a pogotovo novinari. Gotovo u svim medijima na svijetu, oni znaju koliko su potplaćeni za svoj rad, a pri tom se i u većini slučajeva ideološki ne slažu u potpunosti sa vlasnikom medija.

Desetine novinara AJ su u protekle dvije decenije žrtvovali svoje najvrijednije što imaju. Zdravlje, ponos, slobodu i život. Stotine njih su trpili ponižavanja i uvrede. Ali nisu odustali, ne samo zbog idealnih radnih uslova, nego što su uživali slobodu rada. Učestvovali su kreiranju zadataka i doživljavali su svoj posao kao moć koja može promijeniti svijet na bolje. Jer snimiti glas nemoćnog i prenijeti taj vapaj u eter je neprocjenjivo vrijedan osjećaj za novinara.

A sva ostala zlurada pitanja oko AJ, plasirane lažne vijesti i svi ostali napadi su nanijeli kratkoročnu štetu AJ, ali su je strateški ojačale. Da AJ nije imala iskren pristup i da nije poštovala etičke kodekse, sa vrlo jakim neprijateljima koje je imala protiv sebe, ne bi se sigurno ovoliko razvila i postala danas jedan od važnih igrača na međunarodnoj sceni.

Interesantno je spomenuti da se 4 dana po Trumpovoj posjeti KSA krajem maja 2017.g. počinju nazirati znakovi famozne blokade Katara. Prvo je napadnuta AJ. KSA je protjeruje sa svoje teritorije, Jordan se pridružuje odmah sljedeći dan (doduše povlači to nedugo zatim), a Bahrein, UAE i Egipat slijede KSA do kraja. Početkom juna anti-katarska četvorka postavlja 13 uslova Kataru ili će ga staviti u potpunu blokadu:

- ”1. Suzbiti diplomatske veze s Iranom i tamo zatvoriti njegove diplomatske misije. Protjerati pripadnike iranske Revolucionarne garde iz Katara i prekinuti svaku zajedničku vojnu suradnju s Iranom. Dozvoljena je samo trgovina s Iranom koja je u skladu sa američkim i međunarodnim sankcijama.
2. Prekinuti sve veze s "terorističkim organizacijama", posebno Muslimanskim bratstvom, militantnom grupom Daesh, Al Qaidom i libanskim Hezbolahom. Te entitete formalno proglašiti terorističkim grupama.

3. Gašenje Al Jazeera i svih njenih pridruženih stanica.
4. Gašenje medija koje Katar direktno i indirektno financira, uključujući Arabi21, Rassd, Al Araby Al Jadeed i Middle East Eye.
5. Odmah prekinuti tursko vojno prisustvo trenutno u Kataru i prekinuti svaku zajedničku vojnu saradnju s Turskom unutar Katara.
6. Zaustaviti sve načine financiranja pojedinaca, grupa ili organizacija koje su Saudijska Arabija, UAE, Egipat, Bahrein, Sjedinjene Države i druge zemlje označile kao teroriste.
7. Predati "terorističke figure" i tražene osobe iz Saudijske Arabije, UAE-a, Egipta i Bahreina njihovim zemljama porijekla. Zamrznite njihovu imovinu i pružite sve željene informacije o njihovom prebivalištu, kretanjima i finansijama.
8. Okončati miješanje u unutrašnje stvari suverenih zemalja. Prestanite davati državljanstva državljanima iz Saudijske Arabije, UAE, Egipta i Bahreina. Oduzmite katarsko državljanstvo postojećim državljanima ako takvo državljanstvo krši zakone tih zemalja.
9. Zaustavite sve kontakte s političkom opozicijom u Saudijskoj Arabiji, UAE-u, Egiptu i Bahreinu. Predajte sve datoteke u kojima su detaljno navedeni prethodni kontakti Katara i podrška tim opozicijskim grupama.
10. Platiti odštetu i kompenzaciju za gubitak života i druge, finansijske gubitke uzrokovane katarskim politikama posljednjih godina. Iznos će se odrediti u koordinaciji s Katarom.
11. Uskladiti se s ostalim zemljama Zaljeva i arapskim zemljama vojno, politički, socijalno i ekonomski, kao i u ekonomskim pitanjima, u skladu sa sporazumom postignutim sa Saudijskom Arabijom 2014. godine
12. Pristanite na sve zahtjeve u roku od 10 dana od podnošenja, ili će lista postati nevažeća. U dokumentu nije precizirano šta će države raditi ako Katar odbije ispuniti zahtjev.
13. Pristanite na mjesecne revizije prve godine nakon pristajanja na zahtjeve, a zatim jednom u tromjesečju tokom druge godine. Sljedećih 10 godina Katar će se svake godine nadgledati radi usklađenosti.” (Internet, Gulf News, What are the 13 demands given to Qatar, preneseno od AP, objavljeno 23.06.20, datum pristupa 12.12.20)

Ispuniti ove zahtjeve bi za Katar značilo potpuno kapitulaciju, bankrot i gubljenja suvereniteta. Arapski kvartet koji je postavio ovaj nerealni ultimatum je između redova i objavio rat Kataru ako ne ispune svih 13 zahtjeva, u tom pogledu je interesantna tč. 12.

O tome smo ranije govorili, iza scene se zaista planirao vojni napad na Katar koji su Kuvajt, Turska i Trump zaustavili. Ovaj primjer je jedan od mnogih kontroverznih Trumpovih poteza vođenja vanjske politike, zaobilaženje State Departmenta i iskakanje iz američkog sistema institucija, nepredvidivost, nedosljednost i djelovanja samo na svoju ruku. Kako je započeo, tako je i završio. Tokom njegovog posjeta KSA u maju 2017.g., dao je zeleno svjetlo za napad na Katar, da bi za mjesec dana u Washingtonu na zajedničkoj press konferenciji sa kuvajtskim emirom bilo jasno da su obojica dogovorila zaustavljanje te vojne intervencije.

No, Katar je izbjegao napad zahvaljujući munjevitoj akciji prijateljskih država i pronašao načine funkcionisanja države i pod blokadom.

I za kraj, u ovoj kratkoj i teškoj krizi, uloga AJ je možda bila i presudna. Ona je iskoristila sav svoj utjecaj, sa svim raspoloživim kanalima i sestrinskim medijskim organizacijama, da podigne uzbunu u svijetu.

Ako je igdje meka moć odigrala ulogu tvrde moći, onda je to uradila AJ u odvraćanju anti-katarskog kvarteta od vojnog napada na Katar.

Al Jazeera efekt

Učinak Al Jazeere (the Al Jazeera effect) je izraz koji se koristi u politologiji i medijskim studijama za opisivanje utjecaja novih medija i medijskih izvora na globalnu politiku, naime, smanjenje vladinog i glavnih medijskih monopola na informacije i osnaživanje grupa kojima je ranije nedostajao globalni glas. Primarni primjer je utjecaj medijske mreže AJ na politiku arapskog svijeta.

AJ effect se u literaturi spominje kao pozitivni dašak vjetra u medijskom svijetu, dok CNN efekt, kao nešto drugačije, izvještavanje s kojim se ne može reći da je primjer radne etike u novinarstvu i da je postao prevaziđen. U nekom metaforičkom smislu, prvi je označavan kao meka a drugi kao tvrda moć.

”Učinak AJ je nadogradnja učinka CNN-a. Iako su mnogi mediji kopirali obrazac rada kod CNN-a, drugima je dosadilo gledati zapadnjačke vijesti. I tu je uskočila AJ sa svojim novim pristupom, osvojila arapski svijet, i ušla u mnoge australijske i kanadske domove.” (Zingarelli, 2010 : 48)

Na ovom mjestu bi bilo prigodno navesti šta je Hillary Clinton rekla o AJ da "gledanost Al Jazeere raste u Sjedinjenim Državama (i širom svijeta), jer je to prava vijest" i kako ju je usporedila s američkim medijima. Ona je tada bila Državna sekretarka SAD (the US secretary of state), a njeno obraćanje, u martu 2011.g., pred Odborom za vanjske odnose Senata (Senate Foreign Relations Committee) su prenijeli mediji. Ona je upozorila je da Amerika "gubi informativni rat", navodeći kao jedan od razloga za svoje mišljenje superiornu kvalitetu AJ. Clinton je usporedila AJ sa najvećim američkim medijima, tj. TV mrežama: „Sviđalo se to vama ili vi to mrzili, to (Al Jazeera) je stvarno efikasno. Zapravo, gledanost Al Jazeere raste u SAD-u jer su to stvarne vijesti. Možda se ne slažete s tim, ali osjećate se kao da dobivate stvarne vijesti danonoćno, umjesto milion reklama i rasprava između glava koje govore i vrste raznih stvari koje radimo na našim vijestima, koje, znate, nisu posebno informativne nama, a kamoli strancima.“ (Internet, Times of Pakistan, The Arab street has found its voice, objavljeno 11.03.2011, datum pristupa 12.12.20)

Azijski novinari su u svojim medijima prenijeli komentar svog kolege iz Arab Newsa, koji je rekao "To što je rekla Clinton već godinama govore mnogi iz alternativnih medija i brojni svjetski čuvani savjesti. Mislim, dio o nespremnosti i nesposobnosti zapadnih medija, posebno onih u SAD-u, da

sagledaju cijelu sliku i ispričaju drugu stranu priče. Američki mediji bili su prezauzeti djelujući kao glasnik američkog carstva i štiteći interes bogatih i moćnih poput onih velikih dječaka sa Wall Streeta koji nastavljaju da se provode u recesiji ili bez nje. Zapravo, kao što je prijatelj napisao ove sedmice komentirajući govor Clintonove, američke novine postale su bilteni američke vlade. Zbog toga je dobro vidjeti najmoćniju svjetsku ženu kako je primjetila rastući doseg Al Jazeere i njenu sposobnost i hrabrost da ponude «prave vijesti» kako se stvari događaju - i u tom procesu vjerovatno alternativa nadmoćnim zvučnicima američkih medija. Nevjerojatno je kakvu bi kritičnu razliku mogao postići jedan glas zdrave pamet, ma kako krhak u gebelsovskoj kakofoniji laži, poluistina i bestidnog spinovanja. A kakvo je to fantastično putovanje puke hrabrosti i svježeg zraka - i naravno hrpe napornog rada i upornosti - bilo za Al Jazeeru.” (ibid)

U vrijeme prve dekade 21. vijeka, AJ je promijenila ustaljena i nametnula nova pravila igre ne samo u nevjerojatno dosadnom svijetu bliskoistočnih medija, već prisiljava pokretače svjetskih medija da paze i neprestano čitaju i revidiraju svoj scenarij kako bi išli u korak s promjenom koja je Mreža sa sjedištem u Dohi počela predstavljati. AJ nije tek postala stvarni glas arapske ulice, već se apologetama i navijačima raznih carstava predstavlja kao zdrava, vjerodostojna alternativa, čak iako mlada i zelena u to vrijeme. Pojava AJ, pogotovo u regiji Bliskog Istoka je bila prije Facebooka i Twittera, ali nesumnjivo da ono što je pokrenula AJ – socijalne mreže su nastavile tom pravcu povezivati (arapski) svijet.

U regiji u kojoj su mediji već dugo djelovali kao ”djevice vlade i novinarstva”, čiji se rad u velikoj mjeri svodio na objavljivanje dosadnih beskrajnih dolazaka i druženja kraljevskih članova, AJ je došla kao rafal svježeg, životvornog zraka. Onda nije ni čudo što je AJ baš tamo doživljavala najveće neugodnosti, a i od velikih sila zbog svog prkosa u razbijanju stereotipa veličanju imperija i režimskih politika.

Ako bismo u najkraćem mogli definisati šarm AJ u doktrini rada, onda je to stavljanje malog čovjeka u centar pažnje. Govoreći jezikom sagovornika, sagledavajući događaje iz ugla običnog čovjeka, AJ je uspjela naglo privući veliku publiku.

Interesantna je jedna od prvih definicija efekta AJ, koju je prof. Simon Henderson opisao još 2000.g. ”Od Atlantika do Indijskog okeana, arapske vlade su zabrinute gubitkom kontrole nad informacijama, što je jedno od ključnih sredstava koje su koristile za ostanak na vlasti u prošlosti. Diplomate u regiji su nazvali taj fenomen «efektom al-Jazeere».” (Internet, The Washington

Institute, Policy Analysis, The 'al Jazeera effect', Simon Henderson, objavljen 08.12.2000, datum pristupa 13.12.20)

Zaključak

Istražujući uspješnu priču razvoja male države koja je pametnim i hrabrim potezima doprinijela svjetskom javnom dobru, nije bilo lako držati se naučnog diskursa i pisati bez emocija. Pogotovo što je bilo nedovoljno kontroverzi da bi se pristupilo izbalansirano, nudeći i drugu stranu priče.

Izgradnja unutrašnjeg društva i utjecaj Katara prema vani je obrazac koji je vrijedan izučavanja, može služiti kao pozitivan primjer razvoja. Naime, kada se na unutarnjem planu postignu velike promjene, vidjeli smo kako se ta inercija može prenijeti i na šиру scenu.

U kontekstu Katara potrebno je spomenuti njegove specifičnosti, s jedne strane bogate zemlje ali s druge strane okovan okolnostima koje nisu obećavale sretan razvoj. Mentalitet ljudi koji ne karakteriše velika volja za radom, sa zapada izloženi pretoploj pustinji i sa istoka velikoj vlažnosti morskog zraka sa visokom temperaturom, jedna surova klima koja uz sve ne donosi ni dovoljno padavina – nije oaza iz koje bi bilo racionalno očekivati revolucionaran napredak. Uzmimo u obzir i letargičnost naroda, tipičnu za zaljevske monarhije, u kojima je demokratska kultura bunta nepoznanica, čini još pesimističniju početnu sliku.

No, uz obrazovane lidere na Zapadu koji su bolje poznivali širu sliku i vjerovatno vođeni idejom da je uspjeh njihovog društva njihova dužnost, počinju promjene s nizom odluka koje se donose od vrha i tim piridalnim redom prema dole se počinju primjenjivati. Uvažavanjem stručnih mišljenja, tj. koristeći najbolji dostupni konsalting su bile prve investicije. Pametno investiranje i rješenost da se primjeni stručni savjet je bila ključna stvar početnog razvoja. I kao što je rekao Henry Kissinger ”kadrovska politika je politika svih politika”, kompetetni kadrovi koje su emiri Katara postavljali na ključne pozicije počinju služiti u procesu razvoja države i društva.

Pametne investicije, mudra diplomacija, u svakom konfliktu proširivanje konteksta s otvaranjem drugih razvojnih inicijativa od lokalnog do globalnog smisla, stvaraju jednu elastičnu moć Katara da ne ispada iz igre blokiran samo jednim problemom. Primjetili smo i neuobičajenu pojavu za bogate arapske zemlje, Katar se sa svim svojim kontroverzama suočavao otvoreno, sa spremnošću na dijalog i brzom reakcijom u odgovoru.

Splet okolnosti koji je iskoristio Katar da nastavi odbačeni projekt BBC-a od strane KSA, pod svojim kišobranom, ne možemo nazvati pukom srećom. Poučeni iskustvom razvoja svoje zemlje,

s naučenim refleksom za promjene, katarski emir primjenjuje gotovo isti meritokratski obrazac u razvoju novog medija u Kataru. Od stvaranja loga putem javnog konkursa i biranjem najboljeg koji je ponuđen, tako se nastavlja ne miješati u sve ostale stvari, već dajući struci prioritet da gradi sve ostale medijske elemente. Njegova dužnost je bilo da finansira, a struka da radi i gradi. Ta simbioza povjerenja, uz ključne situacije ekskluziviteta koja je AJ nudila svijetu, prisustvujući aktuelnim događajima na pravom mjestu, lansirala ju je u vrh popularnosti.

Po narodnoj poslovici "za dobrim konjem se diže prašina", AJ se susreće s mnogim iskušenjima na terenu. Niko ne voli da se mijenja, a još manje je drag onaj koji donosi promjenu u tuđem dvorištu. Kratkoročna hedonistička gledanja na budućnost održavanjem statusa quo i razni režimi koji su otežavali rad AJ, nisu mogli ugasiti žar novinara AJ i investicije njenog vlasnika, jer je AJ imala uzvišeni motiv širenja istine, radeći posao za javni interes cijelog svijeta. Tačna informacija, iz perspektive običnog, a najviše potlačenog čovjeka, dostupna za sve i bez ikakvog komentarisanja osim sirove autentične informacije ponuđene svima – je bio egzotični medijski pristup koji je zarazno osvajao publiku širom svijeta.

Možda najvažnija stvar u razvoju AJ je pokretanje AJE, što ju je napravilo internacionalnim glasom, a kasnije zaštite ljudskih prava i edukacije novinara pod svojim krovom i globalnom medijskom kućom – u doslovnom smislu te riječi – kućom za sve novinare.

Spominjana neisplativost medija u današnjem kontekstu ove teze, AJ čini izuzetak, ako uzmemo u obzir kako se ova ogromna investicija ipak isplatila svom investitoru. AJ je bila jedna od najvažnijih aktera u spašavanju katarskog suvereniteta. Naime, pitanje je da li bi Katar mogao izbjegći vojni napad od svojih susjeda da nije bilo AJ. To možemo samo nagađati.

Nesumnjivo je da je AJ najjača katarska meka moć.

Ako možemo tako reći, AJ je i univerzalna meka moć cijelog svijeta. Bar za sada kako stoje stvari, jedan od najvažnijih pozitivnih igrača u kontekstu popularne geopolitike je AJ.

Također, vrijedno je za spomenuti, doprinos AJB u regionu bivše SFRJ. Poslije ratnih dešavanja, vakum koji je stvoren u mnogih medijskim getoima novonastalih država su razbijeni pokretanjem AJB. Njena popularno geopolitička moć je nametnula nove standarde u izještavanjima na Balkanu i razbila manipulativnu snagu medija.

Dobra stvar za regiju Balkana je i pokretanje druge regionalne mreže N1, kao ogrankameričke CNN. Još jedan novi pristup u izvještavanju kao što je N1, također nemjerljivo kvalitetniji u odnosu na lokalne medije, je dodatno podigao novinarski standard u regiji i nametnuo se kao konkurenca za AJB – što je za obje kuće korisno, a najveći benefit u svemu ima publika u regiji.

Vjerovatno da bi bili drugačiji od AJB, N1 se odlučio za 3 različite programske šeme, kreirane u Sarajevu, Zagrebu i Beogradu po lokalnih ukusima, posebno za sve 3 zemlje. Taj koncept N1 mreže je ojačao inkluzivno djelovanje AJB.

Sagledavajući sadržaj teme, zaključujemo da je medijska kuća AJ renesansa novog medijskog doba koja u kontekstu popularne geopolitike čini važan stub u stvaranju boljeg svijeta.

Vrijednost AJ je tolika da bilo najpoštenije da je UNESCO stavi pod svoj kišobran. Da li je ovo pretjerivanje ili svijet još nije toliko zreo?

Ali život nas uči da je uvijek drugačije od onoga kako bi trebalo biti.

Razgovori s relevantnim izvorima

Han Jianjun – osnivač i prvi direktor kancelarije Xinhua News Agency u BiH, od oktobra 2012.g. do kraja njegovog mandata u augustu 2016.g. sam bio njegov uposlenik, te smo gotovo u svakodnevnim vrlo otvorenim razgovorima vodili diskusije o kineskoj percepciji globalne političke scene.

Nj.E. Chen Bo ambasadorica NR Kine u BiH 2016-2019, kao uposlenik Xinhue prisustvovao sam svim sastancima s visokim državnim i entitetskim funkcionerima u BiH. Također, vodili smo nekoliko direktnih razgovora.

Yu Jun profesor Političke akademije u Pekingu, ustanove koja proizvodi visoke zvaničnike NR Kine, muž od kineske ambasadorice Chen Bo. Njih dvoje se smatraju utjecajnim parom u kineskoj politici. Prilikom svake njegove tri posjete Sarajevu, 2016-2019.g., imali smo konkretnе razgovore, jer mi je prvobitna namjera bila raditi master rad na temu NR Kina i njena strategija Novi put svile, tj. "One belt one road".

La Weixin direktor Konfučije instituta u Sarajevu od 2015.g. do danas, vrlo česta druženja i razgovori.

Nj.E. Sultan Al-Khater ambasador Države Katar u BiH, od novembra 2018.g. do danas, vrlo česti razgovori jer mi je poslodavac. Kao ambasadorov savjetnik za medije, prisustvovao sam svim sastancima s visokim državnim i entitetskim funkcionerima u BiH.

Tarik Đođić, Managing Director Al Jazeera Balkans. Razgovor obavljen 1. jula, 2019.g.

Edhem Fočo, Direktor Al Jazeera Balkans Networks Sarajevo d.o.o. Nekoliko posjeta u AJB i brojni razgovori od osnivanja AJB u Sarajevu do danas.

Nj.E. Haris Lukovac ambasador BiH u Kataru od maja 2020.g. Nekoliko otvorenih razgovora, vođeni još od trenutka prije predaje akreditiva Nj.E. Lukovca u Kataru, pa sve do decembra 2020.

Bibliografija

- Beridan, Izet, 2009, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
- Boulding, Kenet E., 1989, Three Faces of Power, Sage, London
- Cerić, Haris i Elmana, 2020, Strip kao medij filozofske poruke: stripozofski pristup nastavi filozofije, Druga gimnazija, Sarajevo
- Cooper, Andrew F., 2013, "Modern Diplomacy", u Heine, Jorge i Thakur, Ramesh (Oxford University Press), London Borough of Croydon
- Constantinou, Costas M., 2016, "Diplomacy", u Kerr, Pauline i Sharp, Paul, (Sage), Los Angeles/London/New Delhi
- Ćurak, Nerzuk, 2016, Rasprava o miru i nasilju (geo)politika rata – (geo)politika mira – studije mira, Biblioteka Memorija, Sarajevo/Zagreb
- Dodds Klaus (2005). Global geopolitics. Harlow, England: Pearson Prentice Hall
- Friedman Milton, 1975, There's No Such Thing as a Free Lunch, Open Court Publishing Company, La Salle, Illinois
- Geertz, Clifford, 1973, The Interpretation of Cultures, Basic Books, New York
- Hajdarević, Muhamed, 2006, Enciklopedijski rječnik diplomacije i međunarodnih odnosa : englesko – francusko – bosanski, Biblioteka Leksika, Connectum, Sarajevo
- Kissinger, Henry, 1994, Diplomacy, Foreign Relations Administration, USA
- Mitić, Miodrag, 1999, Diplomatija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Nye, Joseph S., 2012, Budućnost moći, Arhipelag, Beograd
- Tuathail, Gearoid (1999). Understanding critical geopolitics: Geopolitics and risk society. Journal Of Strategic Studies, 22(2-3), 107-124
- O'Tuathail, Gearoid i Dalby, Simon (1998). Rethinking Geopolitics. London: Routledge
- Sharp, J. (2000). Condensing the Cold War. University of Minnesota Press

Zgodić, Esad, 2008, Realpolitika i njeni protivnici, Centar za kulturu i obrazovanje – Tešanj / Narodna i univerzitetska biblioteka «Derviš Sušić» - Tuzla

Zgodić, Esad, 2014, O državama, Knjiga 2., Dobra knjiga, Sarajevo

Zingarelli, Megan E., 2010, The CNN effect and the Al Jazeera effect in the global politics and society, master teza, Georgetown University, Washington D.C.

Internet

Softić Omer, AJB, 2014, Zašto se velika Saudija boji malog Katara, (datum pristupa 07.06.19.),
<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/zasto-se-velika-saudija-boji-malog-katara>

Klix, 2020, Avion koji je promijenio zrakoplovnu industriju stiže u Sarajevo sa 10 tona katarske pomoći, (datum pristupa 19.05.20.),

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-sarajevo-stize-avion-koji-je-promijenio-avioindustriju-sa-10-tona-pomoci-katara/200518004>

Nedjelja, 2020, Zašto su zapravo braća zaboravila braću?!, (datum pristupa 11.09.20.)

<https://www.nedjelja.ba/hr/nek-se-zna/zasto-su-zapravo-braca-zaboravila-bracu/15033>

Wikipedia, List of ambassadors of China to Germany, (datum pristupa 20.09.20)

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_ambassadors_of_China_to_Germany

23. Sarajevo Film Festival, Objave, Počasno srce Sarajeva, (datum pristupa 22.09.20)

<https://www.sff.ba/novost/10705/pocasno-srce-sarajeva-oliver-stone>

Klix, Peti dan SFF-a "Kafa sa..." ekipom filma "Žaba" i predavanje Olivera Stonea, (datum pristupa 22.09.20)

<https://www.klix.ba/magazin/film-tv/peti-dan-sff-a-kafa-sa-ekipom-filma-zaba-i-predavanje-olivera-stonea/170814072>

Worldometers, Countries in the world by population (2020), (datum pristupa 26.09.20)

<https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>

Worldometers, GDP per Capita, (datum pristupa 27.09.20)

<https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/>

CIA, The World Factbook, Middle East, Qatar, (datum pristupa 27.09.20)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html>

AJB, Katarski emir: Kriza će proći, ekonomija sve jača, (datum pristupa 27.09.20)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/katarski-emir-kriza-ce-proci-ekonomija-sve-jaca>

Sky Trax, World Airline Awards, World's Top 10 Airlines of 2019 (datum pristupa 27.09.20)

<https://www.worldairlineawards.com/worlds-top-10-airlines-2019/>

The World Bank, GNI per capita, PPP (current international \$) – Bosnia and Herzegovina, Qatar
(datum pristupa 29.09.20)

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD?end=2019&locations=BA-QA&start=1994&view=chart>

Agencija za statistiku BiH, Tematski bilten, str. 21, (datum pristupa 29.09.20)

http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2020/NAC_00_2018_TB_0_BS.pdf

American Security Project, U.S. Military Bases and Facilities in the Middle East, str. 7, (datum pristupa 29.09.20)

<https://www.americansecurityproject.org/wp-content/uploads/2018/06/Ref-0213-US-Military-Bases-and-Facilities-Middle-East.pdf>

AJB, Zvaničnik: SAD želi Katar za značajnog saveznika van NATO-a, (datum pristupa 29.09.20)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/zvanicnik-sad-zeli-katar-za-znacajnog-saveznika-van-nato>

Avaz, Ovo je top-lista 10 najbogatijih država na svijetu, (datum pristupa 17.10.20)

<https://avaz.ba/globus/svijet/596900/ovo-je-top-lista-10-najbogatijih-drzava-na-svijetu>

International Monetary Fund, Qatar, (datum pristupa 17.10.2020)

<https://www.imf.org/en/Countries/QAT#countrydata>

Qatar Living, Kadija Latib, Ten Famous People From Qatar, (datum pristupa 25.10.20)

<https://www.qatarliving.com/forum/welcome-qatar/posts/ten-famous-people-qatar>

Amiri Diwan, The Constitution, oficijelna stranica katarskog emira, (datum pristupa 25.10.20)

<https://www.diwan.gov.qa/about-qatar/constitution>

Ministry of Foreign Affairs, Emir of the State of Qatar, (datum pristupa 25.10.20)

<https://www.mofa.gov.qa/en/qatar/political-system>

Central Municipal Council, oficijelna stranica Središnjeg općinskog vijeća, (datum pristupa 31.10.20)

<https://www.gco.gov.qa/en/about-qatar/municipal-council/>

Embassy Pages, stranica ambasada u svijetu, (datum pristupa 01.11.20)

<https://www.embassypages.com/qatar>

Government Communication Office, Sport in Qatar, (datum pristupa 03.11.20)

<https://www.gco.gov.qa/en/focus/sport/>

The World Bank, Quality of education sistem, Qatar, (datum pristupa 03.11.20)

https://tcdat360.worldbank.org/indicators/h00c21acb?country=BRA&indicator=568&viz=line_chart&years=2007,2017

State of Qatar, Education Sector Market, (datum pristupa 04.11.2020)

<https://www.edu.gov.qa/en/Pages/investwithus.aspx>

Moza bint Nasser, Education & Research, (datum pristupa, 06.11.20)

<https://www.mozabintnasser.qa/en/initiatives/education-research>

Daily Mail Online, British soccer fan is held in UAE for wearing a Qatar shirt to an Asian Cup match – and 'faces 15 YEARS in prison or £100,000 fine', Anthony Harwood, (datum pristupa 06.11.20)

<https://www.dailymail.co.uk/news/article-6669703/British-soccer-fan-held-UAE-wearing-Qatar-shirt.html>

Government Communication Office, Emirov govor na 46. zasjedanju Šure 2017.g., poslije tek nametnute blokade, (datum pristupa 07.11.20)

<https://www.gco.gov.qa/wp-content/uploads/2017/08/Speech-of-HH-The-Amir-at-the-opening-of-46th-Session-of-the-Advisory-Council.pdf>

White House, Remarks by President Trump and Emir Sabah al-Ahmed al-Jaber al-Sabah of Kuwait in Joint Press Conference Sept. 7, 2017, (datum pristupa 08.11.20)

<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-emir-sabah-al-ahmed-al-jaber-al-sabah-kuwait-joint-press-conference/>

AJB, 10. juni 2017, Turska: Vojna baza u Kataru za sigurnost cijelog Zaljeva, (datum pristupa 08.11.20)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/turska-vojna-baza-u-kataru-za-sigurnost-cijelog-zaljeva>

AJB, 17. septembar, 2020, Zvaničnik: SAD želi Katar za značajnog saveznika van NATO-a, (datum pristupa 08.11.20)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/zvanicnik-sad-zeli-katar-za-znacajnog-saveznika-van-nato>

AJB, 3. decembar, 2018, Katar se povlači iz OPEC-a u januaru 2019. godine (datum pristupa 08.11.20)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/katar-se-povlaci-iz-opec-u-januaru-2019-godine>

Ministry of Foreign Affairs, Qatar Today, Culture Arts and Heritage, (datum pristupa 10.11.20)

<https://mofa.gov.qa/en/qatar/history-of-qatar/culture-arts-and-heritage>

Worldometer, Coronavirus, Countries, (datum pristupa 10.11.20)

<https://www.worldometers.info/coronavirus/#countries>

Qatar National Vision 2030, integralno, (datum pristupa, 10.11.20)

<https://www.gco.gov.qa/wp-content/uploads/2016/09/GCO-QNV-English.pdf>

Nova zora, Katarski budžet temeljen na cijeni nafte od 40\$ za barel, kako bi izdržao nestabilnost tržišta, 3 Novembra, 2020, (datum pristupa, 11.11.20)

<https://nova-zora.com/katarski-budzet-zasnovan-na-cijeni-nafte-od-40-za-barel-kako-bi-izdrzao-nestabilnost/>

Qatar Foreign Policy, International Cooperation, (datum pristupa 12.11.20)

<https://mofa.gov.qa/en/foreign-policy/international-cooperation/international-partnerships>

Britennica, Muslim Brotherhood, (datum pristupa 13.11.20)

<https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood/Uprising-and-electoral-success>

BN, Uhapšen Mišel Platini, objavljeno 18.06.19., (datum pristupa 12.11.20)

<https://www.rtvbn.com/3955913/uhapsen-misel-platini>

AJB, Američko-katarsko partnerstvo u borbi protiv terorizma, objavljeno 13.08.20, (datum pristupa 14.11.20)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/americko-katarsko-partnerstvo-u-borbi-protiv-terorizma>

Hunam Rights Watch, Qatar: Significant Labor and Kafala Reforms, objavljeno 24.09.20, (datum pristupa 15.11.20)

<https://www.hrw.org/news/2020/09/24/qatar-significant-labor-and-kafala-reforms>

Counter Extremism Project, Report Qatar: Extremism & Counter-Extremism, (datum pristupa 15.11.20)

<https://www.counterextremism.com/countries/qatar>

Ministry of Foreign Affairs, News, Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs: Qatar is Committed to Fighting ISIS Despite Exceptional Circumstances Due to COVID-19, objavljeno 04.06.20, (datum pristupa 15.11.20)

<https://mofa.gov.qa/en/all-mofa-news/details/1441/10/12/deputy-prime-minister-and-minister-of-foreign-affairs-qatar-is-committed-to-fighting-isis-despite-exceptional-circumstances-due-to-covid-19>

TRT, Trump izjavio da će Amerikanci morati naučiti kineski jezik ukoliko Biden pobijedi, objavljeno 12.08.20, (datum pristupa 21.11.20)

<https://www.trt.net.tr/hrvatski/svijet-1/2020/08/12/trump-izjavio-da-ce-amerikanci-morati-nauciti-kineski-jezik-ukoliko-biden-pobijedi-1471437>

Eyclopedia•com, Books, Politics and business magazines, Aljazeera Satelite Channel, (datum pristupa 05.12.20)

<https://www.encyclopedia.com/books/politics-and-business-magazines/aljazeera-satellite-channel>

Aljazeera Media Network, About Us, Our Story, Our History (datum pristupa 05.12.20)

<https://network.aljazeera.net/about-us/timeline>

AJB DOC, Lista najutjecajnijih ljudi 2020: Waad Al Khateab, (datum pristupa 06.12.20)

<https://www.ajbdoc.ba/bhs/novost/9765/lista-najutjecajnijih-ljudi-2020-waad-al-khateab>

Gulf News, What are the 13 demands given to Qatar, preneseno od AP, objavljen 23.06.20,
(datum pristupa 12.12.20)

<https://gulfnews.com/world/gulf/qatar/what-are-the-13-demands-given-to-qatar-1.2048118>

Times of Pakistan, The Arab street has found its voice, objavljen 11.03.2011, (datum pristupa
12.12.20)

<https://timesofpakistan.pk/opinion/2011/03/11/the-arab-street-has-found-its-voice/27631/>

The Washington Institute, Policy Analysis, The 'al Jazeera effect', Simon Henderson, objavljen
08.12.2000, (datum pristupa 13.12.20)

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-al-jazeera-effect-arab-satellite-television-and-public-opinion>